

Miasto Mszana Dolna

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA MSZANA DOLNA DO ROKU 2032

Opracował:

mgr inż. Krzysztof Ligęza

Ochotnica Dolna, październik 2010 r.

SPIS TREŚCI:

1. WPROWADZENIE	5
2. ANALIZA OTOCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO PROJEKTU ORAZ CHARAKTERYSTYKA REGIONU ORAZ POŁOŻENIE MSZANY DOLNEJ	8
2.1 Otoczenie regionalne	8
2.2 Otoczenie bezpośrednie – Miasto Mszana Dolna	13
2.2.1 Położenie administracyjne	13
2.2.2 Położenie geograficzne i rzeźba terenu	13
2.2.3 Charakterystyka demograficzna	14
2.2.4 Działalność handlowa i uprzemysłowienie - rynek pracy	14
2.2.5 Sieć drogowa, wodociągowa, kanalizacyjna i grzewcza	15
3. CEL I ZADANIA PROGRAMU	17
4. REGULACJE PRAWNE	18
4.1 Regulacje ustawowe	18
4.2 Akty wykonawcze	22
5. DOKUMENTY STRATEGICZNE OKREŚLAJĄCE KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	26
5.1 Strategie Rozwoju	27
5.1.1 Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013.	27
5.1.2 Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego	28
5.2 Programy Ochrony Środowiska	31
5.2.1 Program Ochrony Środowiska Województwa Małopolskiego na lata 2007 -2014	31
5.2.2 Program Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego	32
5.2.3 Program Ochrony Środowiska Miasta Mszana Dolna	33
5.3 Plany Gospodarki Odpadami	34
5.3.1 Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010	34
5.3.2 Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Małopolskiego	38
5.3.3 Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Limanowskiego	39
5.3.4 Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Mszana Dolna	44
5.4 Programy usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	45
5.4.1 Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032	45
5.5 Podsumowanie aspektów prawnych związanych z polityką krajową i regionalną	48
6. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA AZBESTU	48
6.1 Właściwości azbestu	48
6.2 Ogólne zastosowanie azbestu	49
6.3 Dziedziny gospodarki, w których powszechnie wykorzystuje się wyroby azbestowe	50
6.3.1 Budownictwo	50
6.3.2 Transport	50
6.3.3 Energetyka	50
6.3.4 Przemysł chemiczny	51
7. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZKIEGO	51
8. METODYKA OKREŚLENIA ILOŚCI WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST WYKORZYSTYWANYCH NA TERENIE MSZANY DOLNEJ	53
9. INWENTARYZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH PRZEPROWADZONA NA TERENIE MSZANY DOLNEJ	54
9.1 Ilość i rodzaj wyrobów azbestowych występujących na terenie Mszany Dolnej	54
9.2 Ocena możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Mszana Dolna	58

10. WOJEWÓDZKA BAZA WYROBÓW I ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (WBDA)	59
11. UŻYTKOWANIE ORAZ UNIESZKODLIWIANIE ODPADÓW AZBESTOWYCH – OBOWIĄZKI WŁAŚCICIELA ORAZ FIRMY WYWOZOWEJ, WYKAZ FIRM I SKŁADOWISK ODPADÓW	60
11.1 Obowiązki właściciela, zarządcy lub użytkownika	60
11.2 Obowiązki firmy prowadzącej demontaż oraz wywóz odpadów azbestowych	63
12. CZYNNIKI MAJĄCE WPŁYW NA PROCES DEMONTAŻU UTYLIZACJI WYROBÓW AZBESTOWYCH Z TERENU MSZANY DOLNEJ	65
13. SYSTEM POMOCY MIESZKAŃCOM W UTYLIZACJI AZBESTU	65
13.1 Realizowana pomoc w utylizacji wyrobów azbestowych przez Urząd Miasta Mszana Dolna	66
13.2 Dalsze prowadzenie pomocy w utylizacji wyrobów azbestowych przez Miasto Mszana Dolna	67
13.3 Prowadzenie pomocy w utylizacji wyrobów azbestowych przez Starostwo Powiatowe w Limanowej	69
13.4 Podsumowanie udzielanej pomocy przez jednostki samorządowe	70
14. INSTRUMENTY FINANSOWE WSPIERAJĄCE BEZPIECZNE ELIMINOWANIE Z UŻYTKOWANIA WYROBÓW AZBESTOWYCH I SŁUŻĄCE POPRAWIE PROWADZONEJ GOSPODARKI ODPADAMI	71
15. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA MSZANA DOLNA DO ROKU 2032	81
16. ZAŁĄCZNIKI	86
16.1 Wymagany wzór wniosku	86
16.2 Wykaz podmiotów posiadających zezwolenie w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest	87
16.3 Główne załączniki do aktów wykonawczych dot. postępowania z wyrobami azbestowymi (ocena, informacja, oznakowanie) przez właściciela, firmę oraz gminę	89
16.3.1 <i>Załączniki do rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest :</i>	89
16.3.2 <i>Załącznik do rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska:</i>	93
16.3.3 <i>Załączniki do rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest:</i>	94
BIBLIOGRAFIA – ŹRÓDŁO DANYCH	97

Podstawa opracowania

Podstawą opracowania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Mszana Dolana do roku 2032” jest umowa nr 1163/4/2010 zawarta dn. 20.09.2010 r. pomiędzy Gminą Miejską Mszana Dolna, a mgr inż. Krzysztofem Ligęzą na opracowanie przedmiotowego programu wraz z przeprowadzeniem szczegółowej inwentaryzacji w terenie.

1. Wprowadzenie

W wyniku przyjęcia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373), powstał **„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”**, który został przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 14 maja 2002 roku. Zakłada on oczyszczenie do 2032 roku terytorium Polski z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest.

Program ten nakłada na gminy następujące zadania:

- **uwzględnienie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,**
- **przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycje azbestu,**
- **przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu”,**
- **współprace z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem.**

Azbest to handlowa nazwa minerałów włóknistych – uwodnionych krzemianów magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Azbest jest znany od kilku tysięcy lat, a szerokie zastosowanie uzyskał w ostatnich 100 latach. Używany był do produkcji ok. 3000 wyrobów przemysłowych, a przede wszystkim służył do produkcji wyrobów budowlanych, szczególnie płyt dachowych, elewacyjnych oraz rur. W 1908 r. rozpoczęła się produkcja wyrobów azbestowo-cementowych na ziemiach polskich. W Polsce produkcja płyt azbestowo-cementowych szybko wzrastała po roku 1950.

Obok dachowych płyt płaskich, falistych i tzw. szablonów rozpoczęto produkcję rur i różnego rodzaju kształtek, np. na kanały wentylacyjne, osłony instalacji elektrycznych. Azbest importowano z wielu miejsc. Do połowy lat pięćdziesiątych znaczne ilości azbestu sprowadzane były z Chin, w następnych latach dominował azbest chryzotylowy z kopalń rosyjskich z rejonu Uralu i w mniejszych ilościach z rejonu Dżetegary w Kazachstanie. Azbesty amfibolowe tj. amozyt i krokidolit sprowadzane były z Afryki południowej. Trwałość płyt azbestowo-cementowych szacuje się na 30 lat, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów jest z reguły krótszy. Korodujące wyroby zawierające azbest uwalniają pył azbestowy, który wnikając do organizmu wywołuje poważne choroby układu oddechowego.

Dlatego władze samorządowe, mając na uwadze zdrowie mieszkańców oraz prawo Unii Europejskiej podjęły działania w kierunku likwidacji tak niebezpiecznego odpadu, jakim jest azbest. Azbest był stosowany w budownictwie wszędzie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenia ogniochronne elementów narażonych na wysoką temperaturę, a także w tkaninach wygłuszających hałas. W energetyce azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach (uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła oraz w izolacjach tras ciepłowniczych). W transporcie azbest stosowano do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze, w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowicę, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych – sprzęgłach i hamulcach. Przemysł chemiczny wykorzystywał azbest w hutach szkła oraz elektrolitycznej produkcji chloru. Podsumowując materiał ten chętnie wykorzystywany był (również w Polsce) z uwagi na swoje duże zalety fizykochemiczne takie jak: odporność na wysokie i niskie temperatury, działanie kwasów, elastyczność i dobre właściwości mechaniczne oraz małe przewodnictwo cieplne.

Wg danych zawartych w Krajowym Programie Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest Stosowanych na Terytorium Polski przyjętym przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w maju 2002 r. szacuje się, że na terenie naszego kraju znajduje się 15.466.000 Mg (ton) wyrobów zawierających azbest, w tym 14.866.000 Mg

(1.351.500 tys. m²) to płyty azbestowo-cementowe oraz 600.000 Mg rur i innych wyrobów azbestowo-cementowych.

W budownictwie azbest stosowano w takich wyrobach budowlanych jak: eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe, płyty prasowane – płaskie, płyty KARO – dachowe pokrycia lub elewacje, rury azbestowo-cementowe wodociągowe i kanalizacyjne, kształtki azbestowo-cementowe oraz elementy wielkowymiarowe. W 1980r. z płyt azbestowo-cementowych wykonanych było ok. 45 % pokryć dachowych i fasadowych. Znaczącą pozycję w bilansie wyrobów azbestowych stanowią znajdujące się w ziemi i budynkach rury azbestowo-cementowe. Szacuje się, że jest ich ok. 600 tys. ton. Znaczna ilość wyrobów azbestowych stosowana jest w hutnictwie i przemyśle ceramicznym. Jest to ok. 60 tys. ton. Masę będących w użyciu wyrobów małowymiarowych, takich jak uszczelki, kształtki, okładziny hamulcowe czy wyroby włókiennicze, ocenia się na 100 tys. ton.

Obecnie kontynuacją Programu Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest Stosowanych na Terytorium Polski jest przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14.07.2009r. „**Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032**”.

Dokument ten utrzymuje i kontynuuje cele przyjęte w programie, tj.:

- **likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko;**
- **minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;**
- **usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest.**

POKzA określa nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Realizuje wnioski zawarte w „Raporcie z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia finansowego dla działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji POKA. Wsparcie finansowe ze środków budżetowych pozostających w gestii Ministra Gospodarki ukierunkowane jest głównie na wzmocnienie procesu inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przez dofinansowanie opracowywania gminnych, powiatowych i wojewódzkich planów usuwania wyrobów zawierających azbest. Jest również przeznaczane na prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, w tym szkoleń dla administracji publicznej oraz szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie

wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.

Program grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym, w pięciu blokach tematycznych:

- działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii uniecznawiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;
- zadania legislacyjne;
- zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do uniecznawiania włókien azbestowych;
- działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia;
- monitoring realizacji POKzA przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej.

2. Analiza otoczenia społeczno-gospodarczego projektu oraz charakterystyka regionu oraz położenie Mszany Dolnej

Prezentacja otoczenia została podzielona na analizę otoczenia o charakterze regionalnym (region, powiat), oraz lokalnym – bezpośredni rejon realizacji Programu. Przedmiotowy Program realizowany jest w województwie małopolskim, powiecie limanowskim, mieście Mszana Dolna

2.1 Otoczenie regionalne

Województwo małopolskie położone jest w południowej części Polski. Sąsiadami województwa są od strony zachodniej województwo śląskie, od północy województwo świętokrzyskie, od wschodu województwo podkarpackie, a od południa stanowi administracyjną granicę Polski. W województwie znajduje się 58 miast, do największych z nich należą: Kraków (stolica województwa), Tarnów i Nowy Sącz. Podział administracyjny województwa małopolskiego obejmuje 22 powiaty i 182 gminy. Powierzchnia województwa małopolskiego wynosi 15.144 km² (4,8 % powierzchni kraju) i zamieszkuje ją ponad 3.233 tys. osób, co stanowi 8,4 % ogółu ludności w kraju.

Wielkość ta sytuuje Małopolskę na czwartym miejscu w Polsce po Mazowszu, Śląsku i Wielkopolsce. Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim wynosi 217 os/km² i jest ona ponad dwukrotnie większa od wskaźnika dla kraju (122 os/km²). Województwo małopolskie cechuje jeden z najwyższych w Polsce wskaźnik przyrostu naturalnego, który wynosi 0,97 na 1000 mieszkańców. Natomiast saldo migracji wynosi 0,96 na 1000 mieszkańców. Województwo nie jest obszarem silnie zurbanizowanym, o czym świadczy niski wskaźnik urbanizacji kształtujący się na poziomie 50,0 %. Województwo małopolskie cechuje wysoki wskaźnik aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców. Posiada także stosunkowo duży potencjał gospodarczy, niestety jest on obszarem pod tym względem istotnie zróżnicowanym. Obserwuje się wyraźne dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego różnych części województwa, zwłaszcza w odniesieniu do sektora MSP, które są silnie uwarunkowane historycznie i geograficznie i nie cechuje to tylko aktywności gospodarczej, ale także struktury instytucjonalnej wsparcia sektora MSP. Przemysł jest rozmieszczony bardzo nierównomiernie. Większość, bo 30 % potencjału przemysłowego województwa skupiona jest w aglomeracji krakowskiej. W zachodniej części województwa w czterech zachodnich powiatach (olkuski, chrzanowski, oświęcimski i wadowicki) koncentruje się ponad 1/4 przemysłu. Natomiast południowo-zachodnie, górskie i podgórskie części województwa (powiaty: wadowicki, suski, myślenicki, nowotarski i tatrzański) charakteryzują się silnym rozwojem średnich i małych przedsiębiorstw produkcyjnych (meble, obuwie, wyroby metalowe). Najgorzej wypada północna oraz wschodnia część województwa, gdzie uprzemysłowienie jest najniższe. Występują jedynie pojedyncze, większe ośrodki przemysłowe takie jak: Tarnów (silnie rozwinięty przemysł chemiczny), Gorlice (min. przetwórstwo ropy naftowej) i Nowy Sącz. Wskaźnik udziału Małopolski w PKB dla całego kraju sytuuje województwo na 4 miejscu w kraju i wynosi 7,4 %. Największy udział stanowi sektor usług (w tym: usługi rynkowe 41,6 % PKB i usługi nierynkowe 16 % PKB) oraz przemysł 29,9 % PKB, budownictwo 8,1 %. Zaś najmniejszy udział stanowi rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo około 4,4 % PKB. W sektorze małych i średnich przedsiębiorstw w województwie małopolskim ma udział ok. 8,1 % MSP zarejestrowanych w Polsce. Natomiast struktura dla województwa przedstawia się następująco: 99,9 % wszystkich firm działających na rynku regionalnym to MSP i skupiają 92 % zatrudnionych, ale do budżetu odprowadzają tylko 21 % wpływów z województwa oraz realizują 32% sprzedaży eksportowej Małopolski.

Województwo Małopolskie jest regionem bardzo atrakcyjnym turystycznie. Posiada największą ilość zabytków w Polsce oraz jest regionem wielkiego dziedzictwa kulturowego, pielęgnowanych tradycji, urozmaiconych warunków naturalnych. Występuje tu wiele cennych walorów przyrodniczych i krajoznawczych, do których zaliczyć można m.in.: formy krasu wysokogórskiego Tatr Zachodnich, formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, rzeźbę polodowcową Tatr Wysokich, przełom Dunajca i inne. Materialny potencjał kulturowy Małopolski tworzą: historyczne centra miast i zespoły zabytków architektury, zbiory muzealne, szereg imprez o skali krajowej i międzynarodowej.

Powiat limanowski

Położenie

Powiat limanowski położony jest w środkowej części województwa małopolskiego. Graniczy on od zachodu z powiatem myślenickim, od północy z powiatami bocheńskim i brzeskim, od wschodu z powiatem nowosądeckim, od południa z powiatem nowotarskim. Powiat limanowski obejmuje swymi granicami większą część Beskidu Wyspowego i północne stoki Gorców. Beskid Wyspowy - to grupa górską, ograniczona na zachodzie górnymi odcinkami dolin rzek Skawy i Raby, na wschodzie zaś Doliną Dunajca. Na południu doliny rzek: Mszanki i Kamienicy rozgraniczają Beskid Wyspowy od Gorców, ku północy zaś górzysty krajobraz przechodzi w łagodne sfalowania Pogórza Wielicko - Rożnowskiego. Charakterystyczną cechą Beskidu Wyspowego jest wyrastanie odosobnionych, „wyspowo” wznoszących się szczytów z typowo pogórskiego krajobrazu.

Powiat tworzy 12 gmin (rys.1.):

- miejskie: Limanowa, Mszana Dolna,
- wiejskie: Dobra, Jodłownik, Kamienica, Laskowa, Limanowa, Mszana Dolna, Niedźwiedź, Słupnice, Tymbark, Łukowica.

Rys.1. Mapa poglądowa powiatu limanowskiego.

Powiat limanowski zajmuje powierzchnię 952 km² i jest szóstym, co do wielkości powiatem w województwie małopolskim (tab.1.). Liczba miejscowości w powiecie – 88, na co składają się 2 miasta oraz 86 wsi (94 sołectwa).

Na obszarze tym według danych statystycznych zamieszkuje 123 405 osób, z czego 22 281 stanowią mieszkańcy miast, a 101 124 mieszkańcy wsi (dane z dnia 31.12.2008r.).

Tab.1. Podział powierzchni powiatu limanowskiego z rozbiciem na gminy.

Lp.	wyszczególnienie	powierzchnia		[%] powierzchni powiatu
		[ha]	[km ²]	
1	Powiat limanowski	95 196	952	100,00
2	Gminy miejskie:	4 574	46	4,83
3	Limanova	1 864	19	2,00
4	Mszana Dolna	2 710	27	2,84
5	Gminy wiejskie:	90 622	906	95,17
6	Dobra	10 905	109	11,45
7	Jodłownik	7 243	72	7,56
8	Kamienica	9 611	96	10,08
9	Laskowa	7 282	73	7,67
10	Limanova	15 239	152	15,97
11	Łukowica	6 971	70	7,35
12	Mszana Dolna	16 983	170	17,86
13	Niedźwiedź	7 444	74	7,77
14	Słopnice	5 674	57	5,99
15	Tymbark	3 270	33	3,47

źródło: POŚ Powiatu Limanowskiego

Powiat limanowski należy do grupy średnio zaludnionych, gdyż gęstość zaludnienia waha się w granicach od 78 osób na 1km² w Gminie Kamienica do 778 osób na 1 km² w Mieście Limanova. Średnia gęstość zaludnienia na terenach miejskich 528 osób na 1km², natomiast średnia gęstość zaludnienia na terenach wiejskich wynosi 116 osób na 1km². Średnia gęstość zaludnienia powiatu wynosi 130 osób na 1km².

Spółeczność powiatu jest stosunkowo młoda. Ludność w wieku produkcyjnym to 56%; 32% stanowi ludność przedprodukcyjna, natomiast 12% ludność w wieku poprodukcyjnym. Blisko połowę populacji powiatu stanowią kobiety. Na 100 mężczyzn przypadają średnio 100 kobiet. Wskaźnik ten zmienia się od 95 w gminie Mszana Dolna do 110 na terenie miasta Mszana Dolna.

2.2 Otoczenie bezpośrednie – Miasto Mszana Dolna

2.2.1 Położenie administracyjne

Miasto Mszana Dolna funkcjonuje, jako samodzielna jednostka administracyjna od 1 stycznia 1992 roku, kiedy nastąpił podział terenu miasta i gminy Mszana Dolna na odrębne jednostki administracyjne tj.: Miasto Mszana Dolna i Gmina Mszana Dolna.

Miasto Mszana Dolna leży jest w zachodniej części powiatu limanowskiego, który znajduje się w środkowej części województwa małopolskiego. Zajmuje obszar o powierzchni 27 km², co stanowi 2,84 % powierzchni powiatu.

Gmina miejska Mszana Dolna graniczy z gminą wiejską Mszana Dolna od północy, zachodu i wschodu, od południa z gminą Niedźwiedź.

Najbliższe większe miejscowości oddalone są od miasta o ok. 14 km – Pcim, 14 km – Rabka Zdrój, 10 km – Lubień , 16 km – Wiśniowa, 15 km – Dobra, 30 km – Kamienna, 7 km – Niedźwiedź, 30 km – Limanowa oraz 34 km – Nowy Targ i 55 km – Nowy Sącz.

2.2.2 Położenie geograficzne i rzeźba terenu

Miasto Mszana Dolna leży w dorzeczu rzeki Raby przy ujściu Mszanki i Słomki. Obszar miasta znajduje się między Beskidem Wyspowym i Gorcami. Przez miasto przepływają dwie rzeki: Raba i Mszanka. Od północnego zachodu miasto otacza masyw Lubonia Wielkiego i Szczebła, od północy masyw Lubogoszcz. Od wschodu Ćwilin i Śnieżnica, od południa liczne pasma Gorców. W odległości 15 kilometrów od Mszany znajduje się Gorczański Park Narodowy. Rzeźba omawianego terenu ma charakter górski, charakteryzuje się szerokimi grzbietami i wyrównanej wierzchołynie z kulminacjami powyżej 700 m n.p.m. Najwyższe wzniesienia Beskidu Wyspowego znajdujące się w najbliższym sąsiedztwie gminy stanowią góry: Śnieżnica (1006 m n.p.m.), Ćwilin (1072 m n.p.m.), Lubogoszcz (968 m n.p.m.), Strzebel (977 m n.p.m.) i Luboń Wielki (1022 m n.p.m.).

Beskid Wyspowy reprezentowany jest przez pas pogórzy i kotlinek w północnej części obszaru, z których wznoszą się odizolowane kopy i grzbiety. Jego specyficzną cechą krajobrazową jest występowanie odosobnionych gór, wznoszących się 400-500 m ponad poziom zrównania śródgórskiego do wysokości 850-1170 m. Góry te są ostańcami denudacyjnymi płasko zalegających piaskowców magurskich, spod których w kotlinie

Mszany Dolnej odsłaniają się serie skalne płaszczowin śląskich. Stropowe twarde piaskowce jednostki magurskiej odkuwały się często w trakcie fałdowania od łupkowo-piaskowcowych osadów eocenu i kredy, budując asymetryczne łęki, zapadające ku południowi. Na nich utworzyły się typowe góry – wyspy o często asymetrycznym profilu. Starsze osady odsłaniają się jedynie w oknie tektonicznym Mszany Dolnej (wraz z warstwami krośnieńskimi) oraz w wysadzie warstw inoceramowych budujących resekwentne pasmo Mogielnicy [M. Klimaszewski, 1972].

2.2.3 Charakterystyka demograficzna

Miasto Mszana Dolna zamieszkuje ok. 7500 mieszkańców, co stanowi około 6 % ludności powiatu limanowskiego. Gęstość zaludnienia wynosi 278 osób /km². Według informacji udostępnianych przez GUS Mszanę Dolną zamieszkuje 7500 osób (stan na 32.12.2008 r.) w tym 3 578 mężczyzn i 3 922 kobiet.

W mieście zarejestrowanych jest ogółem 526 bezrobotnych (dane PUP w Limanowej, III kw. 2010r.), z czego 291 stanowią kobiety.

2.2.4 Działalność handlowa i uprzemysłowienie - rynek pracy

Gmina miejska Mszana Dolna jest gminą posiadającą rozwinięty drobny przemysł. Posiadaj także wysokie walory turystyczne. Ludność miasta trudni się rolnictwem, rzemiosłem oraz obsługą letników i turystów. Z zakładów przemysłowych czołową rolę odgrywa :

- Metalowo-Drzewna Spółdzielnia Pracy "Meblomet",
- Zakład Produkcji Artykułów Ściernych „INCO VERITAS”,
- Zakład Produkcji Artykułów Ściernych „PENTAR”,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe (branża art. ściernie) „POLER”,
- PHU Aracko Sp. z o.o. (branża spożywcza – produkcja wafli),
- Zakład kuśnierski (branża skórzana),
- Zakład Masarski (branża spożywcza wraz z ubojnią),
- „Grom-Dud” (produkcja maszyn rolniczych),
- REFAS (przeróbka drewna),
- Rab Trans (branża transportowa),
- Mechanika pojazdowa (branża motoryzacyjna),
- Dwie stacje benzynowe
- Stacja kontroli pojazdów - Mechanika pojazdowa (branża motoryzacyjna),
- Myjnia samochodowa „Fama”,
- Gospodarstwo ogrodnicze, produkujące warzywa i kwiaty.

Na terenie miasta Mszana Dolna, wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku (GUS Kraków, 2008) działało 672 podmiotów gospodarki narodowej (wg rejestru REGON). W sektorze publicznym zarejestrowanych jest 43 podmiotów natomiast w sektorze prywatnym 629. Wśród nich można wyróżnić 25 spółek handlowych, 45 spółek cywilnych, 6 spółdzielni, 12 fundacji, stowarzyszeń itp. oraz 525 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego z roku 2002 (GUS Kraków 2003) grunty użytkowane w gospodarstwach rolnych ogółem zajmują powierzchnię 2003 ha, co stanowi około 70 % wszystkich gruntów gminy. Wśród gruntów użytkowanych w gospodarstwach rolnych 70 % (1 387 ha) stanowią użytki rolne, 26 % (524 ha) lasy i grunty leśne, a pozostałe 4,6 % (92 ha).

Gospodarstwa rolne gminy nastawione są przede wszystkim na hodowlę bydła oraz trzody chlewnej. Na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z roku 2002 (GUS Kraków 2003), w gospodarstwach rolnych miasta, utrzymywane było: 608 sztuk bydła, 145 sztuk trzody chlewnej, 335 sztuk owiec, 44 sztuki kóz, 72 sztuki koni oraz 3994 sztuk drobiu, 590 królików.

2.2.5 Sieć drogowa, wodociągowa, kanalizacyjna i grzewcza

Miasto posiada dogodne połączenia komunikacyjne, zarówno drogowe, jak i kolejowe. Drogowy układ komunikacyjny tworzą trzy ważne drogi: krajowa nr 98 z Wadowic do Przemyśla oraz wojewódzka z Lubnia do Zabrzery, droga z Dobczyc do Kasiny Wielkiej oraz drogi powiatowe i gminne. Miasto ma również dogodne połączenie kolejowe – przez miasto biegnie linia kolejowa z Chabówki do Nowego Sącza, która łączy się na zachodzie z linią kolejową Kraków - Chabówka - Zakopane, na wschodzie z linią Krynica - Nowy Sącz - Tarnów.

Miasto Mszana Dolna nie posiada ujednoczonego systemu ciepłowniczego. Większość gospodarstw jest ogrzewana we własnym zakresie (węgiel, miał, drewno, odpady drzewne, gaz). Istnieje tendencja (w szczególności dla budynków użyteczności publicznej np. szkoły, ośrodki zdrowia) do ogrzewania budynków z wykorzystaniem gazu oraz źródeł odnawialnych (np. kolektory słoneczne).

Główne wodociągi zasilające miasto to:

- wodociąg Szklanówka wzdłuż ulicy Leśnej ($\varnothing$ 100, filtry powolne 100 m³, zbiorniki 450 m³, chlorator C52),
- wodociąg Adamczykowy (zmodernizowany w 05. 2003 r.) wzdłuż ulicy Krakowskiej do centrum miasta ($\varnothing$ 200/150/100, filtry pospieszne 2 x 14,5 m³, zbiorniki 2x300 m³, lampy UV).

Wodociągi te są połączone i obsługują ok. 4 000 odbiorców. W trakcie budowy jest wodociągowy system awaryjny.

System sieci wodociągowej zasilany jest przez następujące ujęcia wody:

- ujęcie na potoku Szklanówka przy ulicy Leśnej. Jest to najstarsze ujęcie na terenie miasta, typu progowego o wydajności maksymalnej 4 dm³/s, a minimalnej – 1,6 dm³/s, $Q_{\text{sr.}}$ – 2,5 dm³/s,
- ujęcie na potoku Adamczykowa – wydajność Q_{max} – 25 m³/h z możliwością zwiększenia do 40 m³/h,
- ujęcie Kasinka (na granicy miasta i wsi Kasinka Mała).

Z wyżej wymienionych ujęć zaopatrywana jest w wodę część miasta (rejon ulicy Starowiejskiej – ok. 200 odbiorców) oraz część odbiorców w miejscowości Kasinka Mała (gmina wiejska Mszana Dolna). Dodatkowo, z ujęcia wody znajdującego się na terenie gminy Niedźwiedź korzysta 40 odbiorców z rejonu ulic Asnyka i Marka.

Oprócz wyżej omawianych ujęć, na terenie miasta występują lokalne ujęcia wód ze zbiornikami wyrównawczymi dla: osiedli Nowaki i Łabuzy Górne, Jamrozy, Marszałki, Mrózki, Mirowice i Przymiarki oraz lokalne ujęcia dla poszczególnych gospodarstw na terenie miasta.

Na terenie miasta istnieje ok. 14 km sieci kanalizacyjnej przyłączonej do miejskiej oczyszczalni ścieków w Mszanie Dolnej.

Na terenie Miasta Mszana Dolna znajduje się jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych obsługująca gminy wiejskie Mszana Dolna i Niedźwiedź oraz miasto Mszana Dolna, a także jedna mała oczyszczalnia przydomowa. Z komunalnej oczyszczalni korzysta 4 500 mieszkańców miasta Mszana Dolna, co stanowi 59,2 % ludności miasta (dane UM Mszana Dolna za rok 2003).

Ścieki komunalne odprowadzane do miejskiej oczyszczalni ścieków w Mszanie Dolnej są oczyszczane wraz z pozostałościami, a powstające osady ściekowe są częściowo wykorzystane do celów rolniczych.

Związek Gmin Dorzecza Górnej Raby i Krakowa, będący Zarządzającym oczyszczalnią ścieków komunalnych w Mszanie Dolnej podpisał na terenie miasta Mszana Dolna 533 umowy z gospodarstwami, 3 umowy z Spółdzielniami Mieszkaniowymi i ok. 70 umów z innymi instytucjami Miasta Mszana Dolna.

Znaczna część mieszkańców miasta korzysta ze szczelnych zbiorników na ścieki bytowe („szamba”). Nieczystości z tych zbiorników powinny być okresowo wywożone do funkcjonujących oczyszczalni ścieków. Brak jest wykazu istniejących „szamb” na obszarze miasta.

3. Cel i zadania Programu

Celem i zadaniem przedmiotowego opracowania pn. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Mszana Dolna do roku 2032” jest:

- przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest wraz z analizą otrzymanych danych z terenu miasta Mszana Dolna,
- dostosowanie działań do wymagań przepisów prawnych obowiązujących w prawodawstwie polskim i Dyrektywach Unii Europejskiej, a dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- określenie rodzaju wyrobów azbestowych występujących na terenie miasta Mszana D. oraz możliwości dalszego wykorzystywania,
- przygotowanie planu oczyszczenia terenu miasta z wyrobów zawierających azbest poprzez ich demontaż i unieszkodliwienie,
- ograniczenie negatywnego oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko przyrodnicze,
- usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu Mszany Dolnej,
- nawiązanie współpracy w dziedzinie usuwania azbestu z innymi gminami bądź instytucjami,
- pozyskiwanie funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu.

Program zawiera szczegółowe informacje dotyczące ilości, miejsca i rodzaju występujących wyrobów azbestowych na terenie miasta Mszana Dolna, oraz podstawowe informacje na temat właściwości azbestu, jego budowy oraz szkodliwego oddziaływania na ludzi oraz środowisko. Przed przystąpieniem do realizacji programu przeprowadzono inwentaryzację w terenie wyrobów. Inwentaryzacja wyrobów

azbestowych i opracowanie bazy danych w tym zakresie będzie doskonałym odniesieniem do prowadzenia monitoringu zadań określonych niniejszym programem. Skuteczność realizacji zadań programu usuwania azbestu w mieście Mszana Dolna, zależy od rozwiązania dwóch podstawowych problemów:

- lokalnej polityki finansowej (pomocy udzielanej właścicielom przez gminę i powiat),
- rozpropagowania informacji dot. celowości eliminacji azbestu,

Stosowanie przez wiele lat wyrobów azbestowych w budownictwie wpłynęło na jego nagromadzenie się w gospodarstwach i obiektach budowlanych. Obecnie wyeliminowanie wyrobów azbestowych jest procesem kosztownym i wieloletnim. Wynika to z przepisów i procedury postępowania z odpadami niebezpiecznymi, jakim jest azbest. Program wskazuje właściwy przebieg tych prac, wielkości finansowe przedsięwzięcia. Dodatkowo niniejszy Program określa harmonogram realizacji najważniejszych zadań wynikających z przepisów prawa, szacując koszty usunięcia azbestu w rozbiciu na poszczególne lata realizacji Programu.

4. Regulacje prawne

4.1 Regulacje ustawowe

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Podstawą kształtowania polskiej polityki w dziedzinie ochrony środowiska jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 roku i przyjęta w ogólnonarodowym referendum konstytucyjnym (Konstytucja RP została opublikowana w Dz. U. Nr 78, poz. 483), w szczególności:

- **art. 5**, który stanowi, że: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”,
- **art. 74**, który stanowi, że: „Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne obywateli. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych. Każdy ma prawa do informacji o stanie i ochronie środowiska. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska”.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. Nr 25/2008, poz. 150, z późn. zm.).

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:

- 1) zasady ustalania:
  - a) warunków ochrony zasobów środowiska,
  - b) warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
  - c) kosztów korzystania ze środowiska;
- 2) obowiązki organów administracji;
- 3) odpowiedzialność i sankcje.

Przez ochronę środowiska, zgodnie z ustawą – Prawo ochrony środowiska, rozumie się podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:

- a) racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- b) przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- c) przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego, przy czym, przez zrównoważony rozwój rozumie się taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

Ochrona zasobów środowiska jest realizowana w szczególności poprzez:

- określenie standardów jakości środowiska oraz kontrolę ich osiągnięcia, a także podejmowanie działań służących ich nie przekraczaniu lub przywracaniu,
- ograniczanie emisji.

Prawo ochrony środowiska definiuje azbest jako substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska art. 160. Substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska powinny być wykorzystywane, przemieszczane i eliminowane przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności.

Wymagania w zakresie postępowania z azbestem zgodnie z w/w ustawą nakładają głównie art. 160, art. 161, art 162, tj.:

- art. 160.

1. Zabronione jest, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i przepisach odrębnych, wprowadzanie do obrotu lub ponowne wykorzystanie substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.
2. Substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska są w szczególności:
  - azbest;
  - PCB.

3. Minister właściwy do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia, inne - poza azbestem i PCB - substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, kierując się koniecznością ograniczania ryzyka wystąpienia szkód w środowisku.
4. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 3, zostaną ustalone:
  - oznaczenie numeryczne substancji, pozwalające na jednoznaczną jej identyfikację;
  - nazwa substancji.

- art. 161.

1. Substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska powinny być wykorzystywane, przemieszczane i eliminowane przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności.
2. Instalacje lub urządzenia, w których są lub były wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione.
3. Do instalacji lub urządzeń, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, iż były w nich wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, stosuje się wymagania dotyczące postępowania z instalacjami i urządzeniami, w których są lub były wykorzystywane te substancje.

- art. 162.

1. Wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska podlegają sukcesywnej eliminacji.
2. Wykorzystujący substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska jest obowiązany do dokumentowania rodzaju, ilości i miejsc ich występowania oraz sposobu ich eliminowania.
3. Wykorzystujący substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska powinien okresowo przedkładać marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania, z zastrzeżeniem ust. 4-6.
4. Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska w formie uproszczonej; w tym przypadku przepisów ust. 2 nie stosuje się.
5. Informacje w formie uproszczonej przedkłada się wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.
6. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta okresowo przedkłada marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.
7. Marszałek województwa prowadzi rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.
8. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do instalacji i urządzeń, w których substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska są lub były wykorzystywane.
9. Sposób postępowania z eliminowanymi substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, a także instalacjami i urządzeniami, w których są lub były one wykorzystywane, określają przepisy ustawy o odpadach.

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz. U. Nr 3/2004, poz. 20, z późn. zm.).

Ustawa zakazuje produkcji wyrobów zawierających azbest. Ilekroć w ustawie jest mowa o azbeście, należy przez to rozumieć następujące włókniste krzemiany:

- 1) azbest chryzotylowy, nr CAS 12001-29-5;
- 2) azbest krokidolitowy, nr CAS 12001-28-4;
- 3) azbest amozytowy (gruenerytowy), nr CAS 12172-73-5;
- 4) azbest antofilitowy, nr CAS 77536-67-5;
- 5) azbest tremolitowy, nr CAS 77536-68-6;
- 6) azbest aktynolitowy, nr CAS 77536-66-4.

Na podstawie przepisów załącznika XVII do rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniającego dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. UEL 396 z 30.12.2006, str. 1, z późn. zm.) w zakresie dotyczącym wprowadzania do obrotu i stosowania włókien azbestu i wyrobów zawierających włókna azbestu, dopuszcza się wprowadzanie do obrotu i stosowanie diafragm do istniejących instalacji elektrolitycznych zawierających azbest chryzotylowy oraz stosowanie wałów z azbestu chryzotylowego stosowanych do ciągnięcia szkła zainstalowanych lub znajdujących się w użytkowaniu przed dniem 1 stycznia 2005 r., do czasu ich zużycia lub do czasu kiedy będą dostępne substytuty bezazbestowe, w zależności od tego która okoliczność wystąpi wcześniej.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. Nr 39/2007, poz. 251, z późn. zm.).

Ustawa określa zasady postępowania z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. Nr 156/2006, poz. 1118, z późn. zm.).

Ustawa - Prawo budowlane, normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11/2001,poz. 84, z późn. zm.).

Ustawa określa właściwość organów w zakresie wykonywania zadań administracyjnych i obowiązków wynikających z:

- 1) rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniającego dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. UE L 396 z 30.12.2006, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej "rozporządzeniem nr 1907/2006",
- 2) rozporządzenia (WE) nr 648/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie detergentów (Dz. Urz. UE L 104 z 08.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 34, str. 48, z późn. zm.), zwanego dalej "rozporządzeniem nr 648/2004",
- 3) rozporządzenia (WE) nr 689/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 czerwca 2008 r. dotyczącego wywozu i przywozu niebezpiecznych chemikaliów (Dz. Urz. UE L 204 z 31.07.2008, str. 1), zwanego dalej "rozporządzeniem nr 689/2008".

Ustawa reguluje warunki, zakazy i ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu, stosowania lub nabywania substancji chemicznych i preparatów chemicznych, w zakresie nieuregulowanym w przepisach rozporządzeń.

Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U.Nr 199/2002, poz. 1671, z późn. zm.).

Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem, zasady dokonywania oceny zgodności ciśnieniowych urządzeń transportowych oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach.

4.2 Akty wykonawcze

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71/2004, poz. 649).

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20) Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej określił sposób i warunki bezpiecznego użytkowania

i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenie określa:

- 1) obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest;
- 2) sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest;
- 3) warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania;
- 4) wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217/2002, poz. 1833 z późn. zm.).

Minister Pracy i Polityki Społecznej ustalił wartości:

- najwyższych dopuszczalnych stężeń chemicznych i pyłowych czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,,
- najwyższych dopuszczalnych natężeń fizycznych czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,,
- dawki graniczne promieniowania jonizującego i wskaźniki pochodne określające zagrożenie promieniowaniem jonizującym określają odrębne przepisy.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216/2005, poz. 1824).

Na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.) Minister Gospodarki i Pracy wprowadza się wymogi zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192/2003, poz. 1876).

Na podstawie art. 163 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) rozporządzenie określa:

- 1) wymagania w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu lub wyrobów zawierających azbest oraz oznaczania miejsc ich występowania;
- 2) wymagania w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest;
- 3) wymagania techniczne, jakie należy spełnić przy wykorzystywaniu i przemieszczaniu wyrobów zawierających azbest oraz przy wykorzystywaniu i oczyszczaniu instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest;
- 4) sposób oznaczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, oraz pomieszczeń, w których one się znajdują;
- 5) sposób inwentaryzowania azbestu lub wyrobów zawierających azbest, w miejscach ich wykorzystywania;
- 6) terminy przedkładania odpowiednio marszałkowi województwa albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o:
  - a) rodzaju, ilości i miejscach występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest,
  - b) instalacjach i urządzeniach, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
  - c) czasie i sposobie usuwania azbestu lub wyrobów zawierających azbest,
  - d) czasie i sposobie zastąpienia azbestu i wyrobów zawierających azbest innymi substancjami i wyrobami, mniej szkodliwymi dla środowiska;
- 7) formę i układ przedkładanych informacji, o których mowa w pkt 6;
- 8) przypadki i terminy, w których powinny być oczyszczone instalacje lub urządzenia, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120/2003, poz. 1126).

Na podstawie art. 21a ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1126, z późn. zm.) rozporządzenie określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280/2004, poz. 2771, z późn. zm.).

Na podstawie art. 222 § 3 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.) rozporządzenie określa:

- 1) wykaz substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym i sposób ich rejestrowania;

- 2) sposób prowadzenia rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami, preparatami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym;
- 3) sposób prowadzenia rejestru pracowników zatrudnionych przy tych pracach;
- 4) wzory dokumentów dotyczących narażenia pracowników na substancje, preparaty, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym oraz sposób przechowywania i przekazywania tych dokumentów do podmiotów właściwych do rozpoznawania lub stwierdzania chorób zawodowych;
- 5) szczegółowe warunki ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez substancje, preparaty, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym;
- 6) warunki i sposób monitorowania stanu zdrowia pracowników narażonych na działanie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124/2009, poz. 1033).

Na podstawie art. 163 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.) rozporządzenie określa sposób przedkładania marszałkowi województwa przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, a także terminy ich przedkładania, formę, układ oraz wymagane techniki przedkładania.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112/2001, poz. 1206).

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628) rozporządzenie określa:

- 1) katalog odpadów wraz z listą odpadów niebezpiecznych,
- 2) sposób klasyfikowania odpadów.

Katalog odpadów dzieli odpady w zależności od źródła ich powstawania na 20 grup.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30/2006, poz. 213).

Na podstawie art. 36 ust. 14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.) ustala się wzory dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów:

- 1) wzór karty ewidencji odpadu,

- 2) wzór karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych,
- 3) wzór karty ewidencji zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- 4) wzór karty przekazania odpadu.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189/2005, poz.1603).

Na podstawie art. 7a ust. 4 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.) rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie, sposób realizacji recept oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z budżetem państwa kosztów tych leków.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185/2004, poz. 1920, z późn. zm.).

Na podstawie art. 7a ust. 5 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, Nr 96, poz. 959 i Nr 120, poz. 1252) rozporządzenie określa tryb kierowania na leczenie uzdrowiskowe oraz rozliczania przez instytucje powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego kosztów z tytułu korzystania z leczenia uzdrowiskowego.

5. Dokumenty strategiczne określające kierunki działań w zakresie ochrony środowiska

Podstawą współczesnych systemów ochrony środowiska jest zapobieganie powstawaniu zagrożeń. Osiąga się to przez wykorzystywanie różnorodnych instrumentów, wśród których najważniejsze to:

- instrumenty programowo-planistyczne (strategie, polityki, programy, plany),
- instrumenty reglamentacyjne (decyzje administracyjne warunkujące realizację poszczególnych etapów procesu w określonych działaniach),
- instrumenty ekonomiczne (np. ustanawianie zabezpieczenia roszczeń),
- instrumenty karne (wynikające z odpowiedzialności karnej, administracyjnej i cywilnej).

Stwarzanie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska następuje Polsce poprzez dokument o charakterze strategiczno-planistycznym, to jest politykę ekologiczną państwa.

Polityka ekologiczna państwa określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

W okresie perspektywicznym (do 2025 r.) priorytetowe kierunki polityki w zakresie ochrony powietrza obejmują: pełną realizację zobowiązań wynikających z wymogów międzynarodowych i dotyczących wyeliminowania lub ograniczenia produkcji i użytkowania wszystkich substancji i produktów zawierających niebezpieczne zanieczyszczenia dla powietrza (metale ciężkie, trwałe zanieczyszczenia organiczne, substancje niszczące warstwę ozonową, azbest i niektóre inne). VI Program działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska przyjęty w 2002 roku wychodzi z szerokiego spojrzenia na wyzwania związane z ochroną środowiska i dostarcza ramy strategiczne dla polityki ochrony środowiska do roku 2012 poprzez siedem strategii tematycznych UE ustanowionych w celu rozwiązania problemów środowiskowych. Program ten podkreśla, że realizacja zrównoważonego rozwoju ma nastąpić poprzez poprawę środowiska i jakości życia obywateli UE. Komisja Europejska wśród czterech priorytetowych obszarów działań wymienia "środowisko i zdrowie". Strategicznym celem polityki ekologicznej państwa, jest zapobieganie zagrożeniom zdrowia w środowisku i ograniczenie ryzyka dla zdrowia wynikającego z narażenia na szkodliwe oddziaływanie azbestu.

5.1 Strategie Rozwoju

5.1.1 Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013 stanowi załącznik nr 1/I do Uchwały Nr XLI/527/2006 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 30 stycznia 2006 r. Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem przygotowywanym przez samorząd województwa, określającym cele i priorytety polityki rozwoju, prowadzonej na terenie regionu. Obowiązek opracowania strategii został nałożony na województwa w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, która stanowi również, że strategia województwa powinna uwzględniać następujące cele:

1. pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej,
2. pobudzanie aktywności gospodarczej,
3. podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa,
4. zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
5. kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Jak wynika ze wskazań ustawy podstawowa odpowiedzialność samorządu województwa koncentruje się na nowoczesnym rozwoju gospodarczym, szeroko rozumianej sferze kulturowej oraz zrównoważonym gospodarowaniu środowiskiem i przestrzenią. Z chwilą uchwalenia strategia staje się podstawowym i nadrzędnym dokumentem formułującym politykę rozwoju województwa z perspektywy regionalnej.

W systemie zarządzania regionalnego pełni kluczową rolę:

- z jednej strony jako generalny plan postępowania regionalnych władz samorządowych na swoim terenie i narzędzie zarządzania tym procesem,
- z drugiej zaś strony jako dokument informacyjny i promocyjny i narzędzie komunikowania się i współpracy z regionalną społecznością.

Rolą strategii jest więc na etapie planistycznym wskazanie odpowiedzi na wyzwania stojące przed Małopolską, zaś na etapie realizacji możliwie efektywne jej udzielenie. Strategia mówi generalnie o tym, co, jako społeczność regionalna, możemy i chcemy osiągnąć w perspektywie 10 lat - wobec takiej a nie innej sytuacji i pozycji regionu oraz wobec takich a nie innych aspiracji i oczekiwań regionalnych elit i szerokiej społeczności mieszkańców. Strategia w tym ujęciu jest narzędziem wspierania pozytywnych zmian w regionie i reagowania na zmiany pojawiające się w otoczeniu. Ma ambicję wspomagać wszystkich aktorów regionalnych w odnalezieniu się w tej dynamicznej sytuacji.

5.1.2 Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego

W sierpniu 1999 r. została opracowana Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego, jej uzupełnieniem i rozwinięciem w zakresie rozwoju gospodarczego powiatu jest opracowana w kwietniu 2003 r. Strategia Rozwoju Gospodarczego Powiatu Limanowskiego. W 2004 r. Strategia Powiatu Limanowskiego została uaktualniona. Dodatkowo uchwałą Rady Powiatu Limanowskiego nr XXVII/256/09 z dnia 29 kwietnia 2009r. dokonano aktualizacja planu zadań Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego. Tworzenie strategicznych planów rozwoju jest zadaniem trudnym, gdyż wymaga

całkowitej zmiany podejścia do tego zagadnienia; odejścia od dotychczasowego systemu planowania rozwoju opartego o myślenie w kategoriach roku budżetowego i krótkoterminową prognozę potrzeb i przejścia na myślenie i działania, których synteza sformułowana została w 1990 r przez Światową Organizację Wyżywienia FAO. Mówi ona, że: **„należy realizować zarządzanie ochronę zasobów naturalnych oraz kierowanie zmianami technologicznymi i instytucjonalnymi w sposób zapewniający osiągnięcie i zaspokojenie zarówno obecnych potrzeb człowieka jak i przyszłych pokoleń”**. Sensem tej definicji jest więc to, że rozwój musi być programowany świadomie, jako wypadkowa możliwości i aspiracji społeczeństwa. Jeśli więc nowy sposób podejścia do planowania rozwoju ma opierać się o te założenia, to budowa planów rozwoju strategicznego musi mieć odpowiedni wymiar perspektywiczny i posiadać charakter działania partnerskiego, w którym uczestniczą wszystkie zainteresowane strony. Osoby je reprezentujące winny zaś wyrażać poglądy najbardziej reprezentatywne i obiektywne niezależnie od instytucji, którą reprezentują. Wychodząc z powyższych założeń dwanaście gmin, które wchodzi w skład powiatu limanowskiego podjęło wraz z Urzędem Wojewódzkim w Krakowie, Fundacją Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego, Agencji Rozwoju Regionu Krakowskiego inicjatywę opracowania **„Strategicznego planu rozwoju powiatu limanowskiego”**, jako instrumentu programowania i sterowania rozwojem tego obszaru. W pracach nad opracowaniem „Strategicznego planu rozwoju powiatu limanowskiego” brali udział reprezentanci miast: Limanowa i **Mszana Dolna** oraz gmin: Dobra, Jodłownik, Kamienica, Laskowa, Limanowa, Łukowica, Mszana Dolna, Niedźwiedź, Słopnice, Tymbark, radni Powiatu Limanowskiego oraz przedstawiciele instytucji, które zgodnie z nowym podziałem kompetencji stanowią administrację powiatu limanowskiego.

Misja według Strategii.

PROPOZYCJE MISJI ORAZ SKŁADOWYCH ANALIZY SWOT OPRACOWANE PRZEZ POSZCZEGÓLNE GRUPY W TRAKCIE WARSZTATÓW

Grupa I Wykorzystanie walorów krajobrazowych, klimatycznych, naturalnych i rodzimej produkcji rolnej celem zwiększenia zasobności mieszkańców oraz stworzenia gościnnego, zdrowego przyjaznego powiatu limanowskiego.

Grupa II Powiat przyjazny człowiekowi, ostoja natury i zdrowia, wierny kulturze i tradycjom, stwarzający możliwości dla ludzi młodych i ambitnych.

Grupa III Powiat limanowski ponadregionalnym ośrodkiem turystycznym i leczniczo uzdrowiskowym w oparciu o wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich produkujących zdrową żywność.

Misja powiatu brzmi :

„POWIAT LIMANOWSKI –OSTOJA NATURY I ZDROWIA, ATRAKCYJNY TURYSTYCZNIE, ZASOBNY W WYNIKU WIELOFUNKCYJNEGO ROZWOJU”.

Obszary strategiczne - na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT powiatu limanowskiego uczestnicy sesji zidentyfikowali obszary kluczowe (strategiczne), w ramach których pragną budować swoją strategię. **m.in. : OCHRONA ŚRODOWISKA**

Identyfikacja celów strategicznych - kolejnym krokiem w budowaniu strategii rozwoju powiatu limanowskiego było określenie celów strategicznych. Po długiej dyskusji metodą konsensusu uczestnicy wypracowali po dwa lub trzy cele do każdego z obszarów strategicznych.

Dział : IV. OCHRONA ŚRODOWISKA

CEL 1. Przywrócenie czystości środowiska przez właściwą gospodarkę odpadami stałymi i ciekłymi.

CEL 2. Ochrona i rewitalizacja walorów krajobrazowych i przyrodniczych powiatu.

Aktualizacja Planu Zadań Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego.

Aktualizację Planu Zadań Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego przyjęto uchwałą nr XXVII/256/09 z dnia 29 kwietnia 2009r w którym określono następujące zadania z zakresy ochrony środowiska, tj.:

Tab.2. Aktualizacja planu zadań Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego

Lp.	Zadania	Odpowiedzialni	Termin	Środki	Źródła finansowania
1.	Realizacja zadań określonych w Powiatowym Planie Ochrony Środowiska.	Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa, Urzędy Miast oraz Gmin, Instytucje	Na bieżąco	W ramach środków bieżących	Budżet Powiatu Środki pozabudżetowe

2.	Edukacja ekologiczna społeczeństwa Powiatu w ramach działalności Powiatowego Centrum Edukacji Ekologicznej.	Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa,	Na bieżąco	W ramach środków bieżących	Budżet Powiatu Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Powiatowy Fundusz Ochrony
----	---	--	------------	----------------------------	--

źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego

5.2 Programy Ochrony Środowiska

5.2.1 Program Ochrony Środowiska Województwa Małopolskiego na lata 2007 -2014

Program Ochrony Środowiska Województwa Małopolskiego na lata 2007-2014 został przyjęty przez Sejmik Województwa Małopolskiego Uchwałą Nr XI/133/07 z dnia 24 września 2007 r.

Według POŚ Województwa Małopolskiego na lata 2007-2014 naczelną zasadą w działaniach zmierzających do osiągnięcia poprawy stanu środowiska i zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa jest zasada zrównoważonego rozwoju, który to rozwój będzie realizowany poprzez politykę ochrony środowiska zintegrowaną z politykami innych dziedzin. Strategicznym celem polityki ekologicznej państwa, a także województwa małopolskiego, jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Aktualnie najważniejszymi źródłami zagrożeń dla zdrowia człowieka i środowiska w województwie małopolskim są:

- zanieczyszczenie wód i jakość wody do picia (zwłaszcza na obszarach wiejskich),
- zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego,
- odpady komunalne,
- zagrożenia naturalne – susze i powódzie.

Zdefiniowany cel strategiczny Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego (SRWM) w zakresie ochrony środowiska i krajobrazu to: stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia – co decyduje o atrakcyjności i spójności regionu jako bezpiecznego i przyjaznego miejsca

zamieszkania oraz pobytu, a w konsekwencji o jego konkurencyjności jako wszechstronnego środowiska życia.

Jako cele pośrednie, które warunkują osiągnięcie celów strategicznych przyjęto:

- wysoką jakość życia w czystym i bezpiecznym środowisku przyrodniczym,
- wysoką jakość środowiska przyrodniczo-kulturowego i przestrzeni regionalnej.

Wytyczone kierunki działań na lata 2007 - 2014 i wybór priorytetowych przedsięwzięć na lata 2007 - 2010 wynikają w znacznym stopniu z celów przyjętych w podstawowych dokumentach programowych województwa jakimi są SRWM i Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (PZPWM). Dokumenty te formułują kierunki polityki województwa w tym polityki ekologicznej. Mając zatem na względzie cele zawarte w SRWM oraz w PZPWM, celem nadrzędnym polityki ekologicznej województwa jest:

„Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez poprawę stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami”.

Opisane powyżej podejście zakłada otwartą formułę programu, który w ramach przyjętych priorytetów może być aktualizowany w przypadku wnioskowania nowych przedsięwzięć pod warunkiem spełnienia przyjętych poniżej kryteriów.

W celu rozwiązania zasygnalizowanych problemów niezbędne jest wyznaczenie dla poszczególnych elementów:

1. **Celów ekologicznych** (po osiągnięciu których ma nastąpić efekt w postaci poprawy danego elementu środowiska);
2. **Kierunków działań**, które zmierzają do osiągnięcia wyznaczonych celów w perspektywie do 2014 r.;
3. **Działań ekologicznych**, czyli konkretnych przedsięwzięć, które prowadzą do osiągnięcia celów ekologicznych. Działania te mają charakter długookresowy, stąd konieczność określenia zadań najpilniejszych do realizacji w latach 2007-2010.

5.2.2 Program Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego

Pierwszy Program Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego został przyjęty przez Radę Powiatu Limanowskiego uchwałą nr XVI/153/04 z dnia 16 czerwca 2004 r. Jak wynika ze sporządzonych dotychczas raportów z realizacji Powiatowego Programu Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego (raport za lata 2004 – 2006 oraz raport za lata 2007 – 2008) pomimo realizacji zdecydowanej większości zaplanowanych działań nie udało się osiągnąć wszystkich założonych celów, co również odzwierciedlają przyjęte wskaźniki

monitorowania Programu. W związku z powyższym niniejszy dokument jest kontynuacją Programu uchwalonego w roku 2004. W oparciu o aktualny stan środowiska został skorygowany system celów i ujęty w nowy czasokres ich osiągania, niemniej jednak **cel nadrzędny „wysoka jakość środowiska warunkiem zrównoważonego i dynamicznego rozwoju powiatu limanowskiego” nie uległ zmianie.**

Obecnie został opracowany projekt Programu Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego na lata 2010-2013 z perspektywą do roku 2017.

Strategia działań krótkoterminowych w latach 2010-2013. Powietrze atmosferyczne

Cel szczegółowy:

Utrzymywanie stężeń zanieczyszczeń powietrza na niskim poziomie.

Działania:

- prowadzenie corocznego monitoringu jakości powietrza w Powiecie Limanowskim,
- coroczna ocena jakości powietrza w powiecie,
- sukcesywna eliminacji i unieszkodliwianie materiałów zawierających azbest.

Cel szczegółowy:

Ograniczenie emisji niskiej na terenie Powiatu.

5.2.3 Program Ochrony Środowiska Miasta Mszana Dolna

Miasto Mszana Dolna posiada opracowany Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2012. Według tego programu ochrona środowiska powinna być zagadnieniem spójnym z całością działań realizowanych przez Miasto Mszana Dolna. Naczelną zasadą, która powinna być przyjęta w działaniach zmierzających do zdrowego i przyjaznego środowiska jest zasada zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, taki rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia, nie ograniczając możliwości realizacji potrzeb przyszłych pokoleń. Zrównoważony rozwój oznacza prowadzenie szerokiej działalności gospodarczej i społecznej przy jednoczesnym ograniczaniu lub eliminowaniu degradacji środowiska naturalnego oraz na podejmowaniu działań zmierzających do zdecydowanej poprawy zniszczonych elementów środowiska.

Długoterminowym celem Programu Ochrony Środowiska dla Mszany Dolnej jest dążenie do zrównoważonego rozwoju miasta, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi.

Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę stanu aktualnego środowiska oraz ocenę zagrożeń i możliwości rozwoju gospodarczego miasta, jako cel nadrzędny polityki ekologicznej dla Miasta Mszana Dolna przyjęto:

***Wysoka jakość środowiska warunkiem zrównoważonego
i dynamicznego rozwoju Miasta Mszana Dolna***

Efektywność działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego zależy, w dużej mierze, od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym oraz pozyskania środków finansowych oraz zainteresowania i zrozumienia ze strony ludności. Podejmowane działania powinny być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem krótko- i długookresowym, sporządzonym na podstawie przeprowadzonej analizy sytuacji aktualnej i przewidywanych zagrożeń środowiska w rejonie.

5.3 Plany Gospodarki Odpadami

5.3.1 Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010

„Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010” został przyjęty Uchwałą Rady Ministrów Nr 233 z dnia 29 grudnia 2006 r. (M.P. z dnia 29 grudnia 2006 r.). Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.), wprowadziła obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami, które podlegają aktualizacji nie rzadziej niż co 4 lata. Pierwszy krajowy plan gospodarki odpadami (KPGO) przyjęty został uchwałą Nr 219 Rady Ministrów z dnia 29 października 2002 r. (M.P. z 2003 r. Nr 11, poz. 159). W 2006 r. upływa termin jego aktualizacji.

"Sprawozdanie z realizacji krajowego planu gospodarki odpadami za okres od 29 października 2002 r. do 29 października 2004 r." wykazało niewielki postęp w zakresie poprawy gospodarki odpadami, w szczególności odpadami komunalnymi i komunalnymi osadami ściekowymi. Zawarto w nim szereg rekomendacji, z których część została zrealizowana, a część jest w trakcie realizacji. Do najważniejszych zrealizowanych rekomendacji należy przedstawienie przez Rząd Parlamentowi propozycji nowelizacji ustaw związanych z gospodarką odpadami (I połowa 2005 r.), które miały na celu między innymi ułatwienie gminom przejmowania od właścicieli nieruchomości obowiązków w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi oraz zdyscyplinowanie jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji przez nie ustawowych

obowiązków (rekomendacja 5.10, 5.5 i 5.12). Należy zauważyć, że Parlament nadał inny kształt proponowanym rozwiązaniom systemowym, które zostały zawarte w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 175, poz. 1458 oraz z 2006 r. Nr 63, poz. 441). Pośród rekomendacji, które są w trakcie realizacji, należy wymienić rekomendację 5.2 dotyczącą analizy stawek opłat za korzystanie ze środowiska w przypadku składowania odpadów. Przewiduje się, że nowe podwyższone stawki opłat za składowanie odpadów wejdą w życie z dniem 1 lipca 2007 r. (trwają prace nad przygotowaniem stosownego projektu rozporządzenia Rady Ministrów). Ponadto prowadzone są prace nad przygotowaniem Programu Operacyjnego "Infrastruktura i Środowisko", aby możliwe było finansowanie inwestycji w zakresie gospodarki odpadami (m.in. rekomendacja 5.3 i 5.11).

W 2006 r. w Ministerstwie Środowiska utworzono Departament Gospodarki Odpadami. Głównym zadaniem Departamentu jest koordynacja działań w zakresie tworzenia i wdrażania polityki dotyczącej gospodarki odpadami w kraju i na poziomie Unii Europejskiej.

Od 1 stycznia 2008 r. zadania w zakresie gospodarki odpadami będące dotychczas w kompetencjach wojewody zostaną przeniesione do kompetencji marszałka województwa zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w podziale zadań i kompetencji administracji terenowej (Dz. U. Nr 175, poz. 1462, Nr 189, poz. 1604 i Nr 267, poz. 2257 oraz z 2006 r. Nr 144, poz. 1043 i Nr 220, poz. 1601). Dzięki temu nastąpi skupienie w jednym urzędzie na szczeblu województwa zadań w zakresie m.in. planowania gospodarki odpadami i wydawania decyzji, co powinno korzystnie wpłynąć na wdrażanie polityki województwa w zakresie gospodarki odpadami. Kompetencje w zakresie gospodarki odpadami organów na poziomie powiatu i gminy nie ulegają zmianie.

Ze względu na zgłaszane ze strony jednostek samorządu terytorialnego wnioski, aby w krajowym planie gospodarki odpadami określić docelowy system gospodarki odpadami oraz w bardziej konkretny sposób zadania, przyjęto nieco odmienną formułę "Krajowego planu gospodarki odpadami 2010" (KPGO 2010) w porównaniu do pierwszego krajowego planu gospodarki odpadami (KPGO).

Plan obejmuje pełny zakres zadań koniecznych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju w sposób zapewniający ochroną środowiska,

uwzględniając obecne i przyszłe możliwości i uwarunkowania ekonomiczne oraz poziom technologiczny istniejącej infrastruktury.

Plan gospodarki odpadami dotyczy zarówno odpadów powstających w kraju, a w szczególności odpadów komunalnych, odpadów niebezpiecznych, odpadów opakowaniowych i komunalnych osadów ściekowych, jak i odpadów przywożonych na teren kraju.

Plan uwzględnia tendencje we współczesnej gospodarce światowej, jak również krajowe uwarunkowania rozwoju gospodarczego.

Przedstawione w planie cele i zadania dotyczą okresu 2007-2010 oraz perspektywnie okresu 2011-2018.

Plan gospodarki odpadami obejmuje:

- opis aktualnego stanu gospodarki odpadami, zawierający informacje dotyczące:
  - * rodzaju, ilości i źródeł pochodzenia odpadów, które mają być poddane procesom odzysku lub unieszkodliwiania,
  - * posiadaczy odpadów prowadzących działalność w zakresie zbierania, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
  - * rozmieszczenia istniejących instalacji do zbierania, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
  - * identyfikacji problemów w zakresie gospodarowania odpadami,
- prognozowane zmiany w zakresie wytwarzania i gospodarowania odpadami,
- cele w zakresie gospodarki odpadami z podaniem terminów ich osiągnięcia,
- system gospodarowania odpadami,
- zadania, których realizacja zapewni poprawę sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- rodzaj przedsięwzięć i harmonogram ich realizacji,
- instrumenty finansowe służące realizacji celów w zakresie gospodarki odpadami, zawierające następujące elementy:
  - * wskazanie źródeł finansowania planowanych działań,
  - * harmonogram rzeczowo-finansowy planowanych działań zmierzających do zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz prawidłowego gospodarowania nimi, w tym ograniczenia ilości odpadów ulegających biodegradacji zawartych w odpadach komunalnych kierowanych na składowiska,
- system monitoringu i sposób oceny realizacji celów w zakresie gospodarki odpadami.

"Krajowy plan gospodarki odpadami 2010" opracowano według stanu prawnego na dzień 15 października 2006 r. Grupy, podgrupy i rodzaje odpadów określano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).

Według Krajowego planu gospodarki odpadami 2010 w zakresie odpadów niebezpiecznych - odpadów zawierających azbest określono:

1) Źródła powstawania, ilości wytworzone i unieszkodliwiane

W 2004 r. zebrano i unieszkodliwiono przez składowanie około 141 tys. Mg odpadów zawierających azbest. Na tę ilość składały się zawierające azbest: materiały izolacyjne, materiały konstrukcyjne, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, okładziny hamulcowe odpady oraz azbestowe z elektrolizy. Na terenie kraju pozostało jeszcze około 15 mln Mg materiałów zawierających azbest.

2) Istniejący system gospodarowania

Demontaż elementów izolacyjnych i budowlanych zawierających azbest mogą wykonywać tylko posiadacze odpadów posiadający decyzje administracyjne oraz stosowne zaświadczenia kwalifikacyjne w zakresie bezpiecznego postępowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

3) Istniejące instalacje do unieszkodliwiania

Jedyną dopuszczoną prawem metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie. Według stanu na dzień 31 października 2006 r. eksploatowano na terenie kraju 26 składowisk. Były to składowiska odpadów niebezpiecznych lub wydzielone kwatery na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

4) Identyfikacja problemów:

- brak zachęt ekonomicznych dla prywatnych posiadaczy do demontażu wyrobów zawierających azbest (eternit),
- trudności w lokalizacji ogólnodostępnych składowisk odpadów zawierających azbest, co wymagałoby weryfikacji "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski".

Prognoza zmian w zakresie gospodarki odpadami.

Zgodnie z "Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" przyjętym przez Radę Ministrów RP w dniu 14 maja 2002 r. szacowana ilość wyrobów zawierających azbest wynosząca 15 mln Mg powinna być usunięta do końca 2032 r. Natomiast do 2018 r. powinno być usunięte około 60% ilości odpadów zawierających azbest.

Przyjęte cele w gospodarce odpadami.

W okresie od 2007 r. do 2018 r. zakłada się sukcesywne osiągnięcie celów określonych w przyjętym w dniu 14 maja 2002 r. przez Radę Ministrów "Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" przewidzianym do 2032 r., który zostanie w 2007 r. poddany aktualizacji.

Kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarowania odpadami.

Osiągnięcie założonych celów w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest wymaga realizacji następujących działań:

- monitoringu prawidłowego postępowanie z odpadami zawierającymi azbest, szczególnie obejmującego indywidualnych posiadaczy i firm zajmujących się demontażem,
- modernizacji i/lub budowy składowisk odpadów azbestowych.

5.3.2 Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Małopolskiego

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Małopolskiego został przyjęty przez Sejmik Samorządowy Województwa Małopolskiego w dniu 25 sierpnia 2003 roku i aktualizowany 24 września 2007 roku. W wymienionym wyżej dokumencie, odpady zawierające azbest potraktowano jako odrębną grupę.

Ustalony cel ekologiczny do 2014 roku to „ograniczenie oddziaływania azbestu na środowisko i sukcesywna eliminacja wyrobów zawierających azbest oraz zapewnienie wystarczającej pojemności składowisk w województwie małopolskim dla składowania powstających odpadów zawierających azbest”. Jako podstawową metodę unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest wymieniono ich składowanie. Dla realizacji tego celu planowane jest adaptowanie niektórych składowisk odpadów komunalnych poprzez wydzielenie odpowiednich kwater (np. w Nowym Sączu czy Trzebini). W związku z tym, że funkcjonujące składowiska nie rozwiązują problemu składowania odpadów azbestowych z terenu woj. małopolskiego, proponowane jest do 2012 wybudowanie na terenie województwa następującej ilości składowisk (zgodnie z „Programem usuwania azbestu...“):

- dwa składowiska o powierzchni 1 ha każde,
- jedno składowisko o powierzchni 2 ha.

Natomiast w latach 2013 – 2032 zakłada się wybudować dodatkowo 3 składowiska (obiekty o powierzchni 2 ha każdy).

Po czterech latach obowiązywania Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami Sejmik Województwa Małopolskiego Uchwałą Nr XI/133/07 z dnia 24 września 2007 r. przyjął jego aktualizację. Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego 2010 stanowi kontynuację głównych celów i kierunków polityki Województwa w zakresie gospodarki odpadami, a zarazem wprowadza do tej strategii rozwiązania. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Małopolskiego 2010. Główne cele i zadania w gospodarce odpadami, które zostały ujęte w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Małopolskiego 2010, dzieląc je na poszczególne sektory i rodzaje to m.in.:

W sektorze odpadów niebezpiecznych ogółem uwzględniono działania:

- uszczelnienie systemów zbierania odpadów niebezpiecznych ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych z małych i średnich przedsiębiorstw oraz gospodarstw;
- sukcesywna minimalizacja ilości powstających odpadów niebezpiecznych;
- sukcesywne zwiększanie ilości odpadów poddawanych procesom odzysku.

Odpady zawierające azbest:

- ograniczenie działania azbestu na środowisko i sukcesywna eliminacja wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest;
- zapewnienie wystarczającej pojemności składowisk w województwie małopolskim dla składowania powstających odpadów zawierających azbest.

5.3.3 Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Limanowskiego

Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego został przyjęty przez Radę Powiatu Limanowskiego uchwałą nr XVI/153/04 z dnia 16 czerwca 2004 r. Plan ten zawiera następujące informacje dotyczące odpadów azbestowych -

Dział: odpady azbestowe.

Według szacunków na terenie powiatu ilość budynków pokrytych wyrobami zawierającymi azbest wynosi 7150 co daje 1131 tys. m² płyt azbestowo-cementowych (zawierających 10-12% azbestu). Ilość tą określono przy założeniu, że 13% ogólnej liczby budynków w powiecie posiada pokrycia dachowe zawierające azbest i średnia powierzchnia dachów wynosi: 180 m² domy mieszkalne i 140 m² budynki pozostałe.

Tab.3. Oszacowanie ilości wyrobów azbestowych w Mszanie Dolnej (wg PGO)

Jednostka administracyjna	Ilość budynków	Ilość budynków z pokryciami zawierającymi azbest (13 %)	Pow. dachu m ²	Pokrycie eternitem w tys. m ²
Miasto Mszana D				
mieszkalne	1640	213	180	38,3
pozostałe	500	65	140	9,1
Razem	2140	278		

źródło: Starostwo Powiatowe, WOŚRiL, WBiA (wg szacunków z 2004 roku)

Z analizy powyższego zestawienia wynika, że zabezpieczenie i usuwanie tak znacznych ilości wyrobów zawierających azbest wiąże się z dużymi kosztami, które nawet w zakładanym okresie (do 2032r.) usuwania stanowić będzie znacznie obciążenie finansowe.

Jako pierwszy etap realizacji zadania powinno się przyjąć usunięcie wszystkich uprzednio zinwentaryzowanych przyzm eternitowych, następnie usunięte powinny być te pokrycia dachowe które mają już 30 lat i kolejno pozostałe w zależności od stopnia uszkodzenia. Szansę w realizacji tego zadania widzimy w uruchomieniu środków finansowych w ramach realizacji *Krajowego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium kraju*.

Aby jednak można było z nich skorzystać należy podjąć się realizacji przyjętych przez program założeń, z których najważniejsze to stworzenie bazy danych o faktycznych ilościach wyrobów zawierających azbest. Służyć temu ma wypełnianie stosownych arkuszy ocen i przekazywanie ich do nadzoru budowlanego.

W opracowywanych na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym planach gospodarki odpadami winny znaleźć się również stosowne zapisy dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest.

Podstawą do opracowania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w pierwszej kolejności jest dokonanie rozpoznania stopnia zużycia tych wyrobów zabudowanych na konkretnych obiektach. Uzyskane dane powinny być gromadzone przez samorząd gminy, a następnie przekazywane do samorządu powiatowego.

Tak więc niezbędnym jest rozpowszechnienie wśród społeczności lokalnej informacji o skutkach dla zdrowia i środowiska powodowanych przez azbest i wyroby

zawierające azbest, zorganizowanie fachowej pomocy wszystkim właścicielom obiektów przez samorządy powiatów i gmin przy wypełnianiu arkuszy ocen ujętych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998r., oraz przekazywanie informacji o możliwościach uzyskania pomocy kredytowej na modernizację obiektów. W ramach tego zadania Starostwo Powiatowe opracowało informator nt. *Zasad postępowania z wyrobami zawierającymi azbest* oraz ulotkę do rozpowszechnienia wśród mieszkańców powiatu.

Zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 14 sierpnia 1998r. koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z powodu nadmiernego zużycia ponosi właściciel obiektu. Z uwagi na obowiązujące regulacje prawne i właściwości azbestu, usuwanie wyrobów zawierających azbest podlega wielu uwarunkowaniom.

Właściciel lub zarządca obiektów winien:

- sporządzić przegląd techniczny wyrobów zawierających azbest- na podstawie tego przeglądu sporządza się „*Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*”. Ocenę tą przejmuje powiatowy inspektor nadzoru budowlanego, który informuje Starostwo Powiatowe oraz Urzędy Gmin o przyjętych protokołach ocen,
- zlecić wykonanie demontażu pokryć dachowych, usunięcia i transportu do miejsc unieszkodliwienia / podstawową metodą unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest jest składowanie na składowisku/ przedsiębiorstwom posiadającym odpowiednie pozwolenia, a także odpowiedni sprzęt techniczny oraz przeszkolonych pracowników,
- zgłosić co najmniej 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót właściwemu organowi administracji architektonicznego zamiaru rozpoczęcia robót z zaznaczeniem, że usuwanie będą wyroby zawierające azbest,
- dokonać identyfikacji rodzaju azbestu i oszacować ilość wyrobów zawierających azbest.

Odpady azbestowe - cel ekologiczny do 2014 roku- zintensyfikowanie unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, poprzez:

- zinwentaryzowanie odpadów zawierających azbest w sektorze komunalnym i gospodarczym i przygotowanie szczegółowego harmonogramu usuwania azbestu,
- organizację kampanii informacyjnej o szkodliwości wyrobów zawierających azbest i bezpiecznym jego demontażu, w tym szkolenie firm budowlanych zajmujących się demontażem płyt azbestowo-cementowych (w latach 2003-2015),
- usuwanie wyrobów zawierających azbest w celu zrealizowania obowiązku usunięcia tych wyrobów do 2032 r. zgodnie z programem usuwania azbestu.

Wobec zakazu stosowania wyrobów zawierających azbest, jedynym źródłem odpadów jest wytwarzanie ich podczas robót w miejscach, gdzie dawniej były zastosowane. Znaczna masa odpadów zawierających azbest stanowi część

nieruchomości (np. dachy). Wg polskiego prawa sposób zagospodarowania tych odpadów należy do właściciela nieruchomości. Często wysokie koszty transportu i unieszkodliwiania tych odpadów uniemożliwiają właścicielom nieruchomości podejmowanie jakichkolwiek działań związanych z ich wymianą. Gminy powiatu limanowskiego współfinansować będą transport i unieszkodliwianie tych odpadów, korzystając z funduszy ochrony środowiska i programów regionalnych.

Projekt Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego na Lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017.

Obecnie powiat limanowski jest w trakcie opracowywania „Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego na Lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017”. Pierwszy Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego został przyjęty przez Radę Powiatu Limanowskiego uchwałą nr XVI/153/04 z dnia 16 czerwca 2004 r. Jak wynika ze sporządzonych dotychczas sprawozdań z realizacji Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego (sprawozdanie za lata 2004 – 2006 oraz sprawozdanie za lata 2007 – 2008) w okresie obowiązywania tego dokumentu podjętych zostało wiele działań, których efektem jest zauważalna poprawa w zakresie porządkowania gospodarki odpadami na terenie całego powiatu, przy czym w drugim okresie sprawozdawczym odnotowano zdecydowanie mniejszą dynamikę zmian w tym zakresie. Jednak pomimo dużego zaangażowania wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami na terenie powiatu nie udało się osiągnąć w tym okresie wszystkich założonych celów w planie gospodarki odpadami.

Na zaistniałe opóźnienia w osiągnięciu wyznaczonych celów złożyło się wiele czynników wewnętrznych takich jak choćby brak wystarczającej ilości środków finansowych, czy trudności z wytypowaniem miejsc pod niezbędne inwestycje oraz czynników zewnętrznych, niezależnych od podmiotów odpowiedzialnych za realizację zaplanowanych przedsięwzięć. Ponadto był to okres wprowadzenia istotnych zmian najważniejszych aktów prawnych regulujących gospodarkę odpadami, co także niewątpliwie miało wpływ na zaistniałe opóźnienia. W związku z tym, że założone cele w planie gospodarki odpadami uchwalonym w 2004 roku są jak najbardziej aktualne niniejszy dokument jest jego kontynuacją. Z oczywistych względów dokonano pewnych korekt przyjętego systemu celów i czasokresu ich osiągania, niemniej jednak **cel nadrzędny, jakim jest stworzenie na terenie powiatu limanowskiego**

zintegrowanego systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju nie uległ zmianie.

Według Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego na Lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017, przyjęto następujące kierunki działań strategicznych w gospodarce odpadami - aby założone cele mogły zostać osiągnięte konieczne będzie podjęcie właściwych działań strategicznych. W związku z tym na szczeblu powiatu będą podejmowane następujące działania:

- intensywna edukacja ekologiczna ukierunkowana na podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie ograniczania ilości wytwarzanych odpadów oraz właściwego postępowania z nimi,
- propagowanie nowoczesnych, niskoodpadowych technologii produkcji oraz metod zagospodarowywania odpadów w miejscach ich powstawania,
- wspieranie działań na rzecz rozwoju rynku surowców wtórnych,
- wdrażanie systemów zbierania i przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji pozwalających na wydzielenie tych odpadów ze strumienia odpadów komunalnych i właściwe ich zagospodarowanie,
- wzmożenie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania, zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz skuteczna egzekucja prawa w zakresie gospodarki odpadami,
- monitorowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz ich charakterystyki jakościowej,
- wspieranie działań mających na celu optymalizację elektronicznej bazy danych o gospodarce odpadami w całym województwie, aby stanowiła ona źródło kompleksowej informacji na temat stanu gospodarki odpadami również na poziomie powiatu.

ODPADY NIEBEZPIECZNE OGÓLEM - *kierunki działań:*

- prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnych na temat właściwych metod postępowania z odpadami niebezpiecznymi oraz zagrożeń związanych z niekontrolowanym przedostawaniem się ich do środowiska,
- rozbudowa istniejących oraz utworzenie nowych systemów zbierania odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, w oparciu o punkty zbierania odpadów niebezpiecznych oraz stacjonarne i mobilne miejsca zbierania poszczególnych rodzajów odpadów niebezpiecznych,
- systematyczna kontrola podmiotów gospodarczych w zakresie prawidłowości postępowania z wytwarzanymi odpadami niebezpiecznymi.

ODPADY ZAWIERAJĄCE AZBEST - *kierunki działań:* - sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest.

5.3.4 Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Mszana Dolna

Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Mszana Dolna na lata 2004-2012 został przyjęty uchwałą Rady Miasta Mszana Dolna Nr XXIII/157/2005 Rady Miasta Mszana Dolna z dnia 28 lutego 2005 r.

Według zapisów PGO w mieście Mszana Dolna najwięcej odpadów materiałów zawierających azbest powstanie w trakcie wymiany pokryć dachowych w ramach realizacji ogólnokrajowego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. W mieście Mszana Dolna pokrycia dachowe zbudowane z materiałów zawierających azbest zlokalizowano na budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, budynkach gospodarczych, garażach, domkach letniskowych oraz na budynkach przeznaczonych do celów drobnej działalności gospodarczej. Sumaryczna powierzchnia pokryć dachowych w mieście kształtuje się na poziomie 360 000 m². Brak jest przeprowadzonej dokładnej inwentaryzacji pokryć dachowych zbudowanych z materiałów zawierających azbest. Zgodnie z danymi zawartymi w PPGO dla powiatu limanowskiego udział pokryć dachowych z wbudowanymi płytami azbestowymi w sumarycznej powierzchni wynosi 13 %, natomiast zgodnie z informacją UM Mszana Dolna 80 % budynków w mieście pokrytych jest materiałem zawierającym azbest. Z oszacowań wykonanych dla potrzeb niniejszego opracowania i biorąc pod uwagę informację UM Mszana Dolna wynika, że ilość wbudowanych płyt azbestowo-cementowych w mieście kształtuje się na poziomie 80 % całkowitej powierzchni pokryć dachowych i wynosi 360 000 m², tj. około 3 960 Mg. Jednostka zajmująca się usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu limanowskiego i posiadająca zezwolenie na składowanie zgłosiła w 2003 roku usunięcie 850 Mg materiałów zawierających azbest. Azbest składowany bez żadnych zabezpieczeń przed pyleniem na terenie posesji, na drogach lub „dzikich wysypiskach” często nad potokami lub rzekami jest dużym zagrożeniem dla zdrowia ludzi i środowiska. Odpady zawierające azbest klasyfikowane są jako odpady niebezpieczne i gospodarka nimi obwarowana jest szczególnymi wymaganiami. Zgodnie z wytycznymi „Programu...” powinny być opracowane wojewódzkie, powiatowe oraz gminne „Programy usuwania wyrobów zawierających azbest i ochrony przed szkodliwością azbestu”.

Do zadań strategicznych PGO w gospodarce odpadami niebezpiecznymi w latach 2004–2014 ujęto zadanie pn. – **„Zbieranie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest”**. Natomiast w harmonogramie realizacji przedsięwzięć w gospodarce odpadami niebezpiecznymi w latach 2005–2007 ujęto zadanie pn. **„Realizacja założeń przyjętych w programie usuwania wyrobów zawierających azbest dla miasta Mszana Dolna”**

5.4 Programy usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest

5.4.1 Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn. **„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”** (Uchwała Nr 122/2009). W dniu 15 marca 2010 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą "Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" (Uchwała Nr 39/2010).

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, utrzymuje cele przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski :

1. usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Określa jednak nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Realizuje wnioski zawarte w „Raporcie z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia finansowego dla działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji Programu.

Wsparcie finansowe ze środków budżetowych pozostających w gestii Ministra Gospodarki ukierunkowane jest głównie na wzmocnienie procesu inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przez dofinansowanie opracowywania gminnych, powiatowych i wojewódzkich planów usuwania wyrobów zawierających azbest. Jest również przeznaczane na prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, w tym szkoleń dla administracji publicznej oraz szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.

Program grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym, w pięciu blokach tematycznych:

- 1) zadania legislacyjne;
- 2) działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii uniecznawiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;
- 3) zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do uniecznawiania włókien azbestowych;
- 4) monitoring realizacji *Programu* przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej;
- 5) działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Cele Programu będą realizowane sukcesywnie aż do roku 2032, w którym zakładane jest oczyszczenie kraju z azbestu. Szacuje się, że na terenie kraju w 2008 r. znajdowało się ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest (w latach 2003-2008 usunięto ok. 1 mln ton). Przyjmuje się, iż następujące ilości odpadów zawierających azbest zostaną wycofane z użytkowania w kolejnych latach:

- w latach 2009–2012 około 28% odpadów (4 mln ton),
- w latach 2013–2022 około 35% odpadów (5,1 mln ton),
- w latach 2023–2032 około 37% odpadów (5,4 mln ton).

Program tworzy nowe możliwości, m.in.:

1. składowanie odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych,
2. wdrażanie nowych technologii umożliwiających uniecznawianie włókien azbestu,
3. pozostawianie w ziemi – w dopuszczonych prawem przypadkach – wyrobów azbestowych wycofanych z użytkowania.

Ponadto Program przewiduje:

- do 2012 r. przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji oraz ustalenie rozmieszczenia terytorialnego azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- utworzenie i uruchomienie elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- podjęcie prac legislacyjnych umożliwiających egzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne oraz zasilanie danymi elektronicznego systemu monitorowania realizacji Programu,
- zwiększenie zaangażowania administracji samorządowej, szczególnie gmin.

Według Programu na poziomie lokalnym (samorząd gminny) realizuje zadania,

poprzez:

- 1) gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- 3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- 4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie;
- 5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu;
- 9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

5.5 Podsumowanie aspektów prawnych związanych z polityką krajową i regionalną

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Mszana Dolna jest zgodny z wszelkimi opracowaniami strategicznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Realizacja projektu nawiązuje do długookresowych dokumentów planistycznych tworzonych zarówno przez administrację rządową, jak i samorządową. Pomyślna realizacja Programu przyczyni się niewątpliwie do osiągnięcia szeregu celów ekologicznych i zdrowotnych.

6. Ogólna Charakterystyka Azbestu

Azbest jest minerałem znanym ludzkości od tysięcy lat. Nadawano mu wiele nazw min: kamień bawełniany, len kamienny, skalny oprzęd, płótno niepalne. Aktualnie używane nazwy amiantus i azbest, (pochodzenia greckiego), odzwierciedlają cechy surowca związane z odpornością na ogień. Wywodzi się stąd, iż minerał wrzucony do ognia nie spala się, nie traci na wadze, a staje się czystszy.

Nazwa handlowa azbest odnosi się do sześciu minerałów włóknistych z grupy serpentynów (chryzotyl) i amfiboli (krokidolit, amosyt, termolit, aktynolit i antofilit). Pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami różnych metali.

Trzy minerały azbestowe najczęściej stosowane to:

- **krokidolit**, "azbest niebieski" należący do grupy amfiboli, najbardziej szkodliwy, rakotwórczy i mutagenny został najwcześniej, bo w latach 80 wycofany z użytkowania,
- **amosyt**, "azbest brązowy", należący do grupy amfiboli, o szkodliwości pośredniej między krokidolitem i chryzotyłem,
- **chryzotyl** "azbest biały" - przedstawiciel grupy serpentynu najczęściej z azbestów stosowany w produkcji wyrobów azbestowo - cementowych oraz popularnych wyrobów tkanych i przędz termoizolacyjnych.

6.1 Właściwości azbestu

Azbest posiada szczególne właściwości fizyczno-chemiczne, które sprawiły, że znalazł on zastosowanie w produkcji wielu elementów.

Do tych właściwości należą:

- odporność na wysoka temperaturę,
- odporność na chemikalia, kwasy, zasady, wodę morską,
- odporność na ścieranie,
- duża sprężystość i wytrzymałość mechaniczna,

- elastyczność,
- izolacja termiczna, elektryczna i akustyczna,
- słabe przewodnictwo ciepła.

6.2 Ogólne zastosowanie azbestu

Jedną z najważniejszych zalet azbestu, dzięki której znalazł on szerokie zastosowanie, jest duża odporność na działanie wysokich temperatur. Właściwości dźwiękochłonne i termoizolacyjne oraz odporność niektórych rodzajów azbestów na działanie zasad i kwasów, czyni ten surowiec o wielu zastosowaniach. Zawartość azbestu w tych wyrobach obejmuje praktycznie cały zakres stężeń, tj. w ilościach od 1 do 100 proc. wag.

Zwłaszcza trzy minerały azbestowe zyskały olbrzymią popularność w światowej gospodarce, są to:

- **chryzotyl** (azbest biały), na który przypada około 95 procent masy stosowanych minerałów azbestowych,
- **krocidolit** (azbest niebieski), stosowany w dużo mniejszym stopniu,
- **amosyt** (azbest brazowy), stosowany jeszcze rzadziej.

Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

- **wyroby azbestowo–cementowe, które powstają z azbestu chryzotylowego i amfiboli**, wśród których można wyróżnić: rury ciśnieniowe, płyty dekarne, płyty okładzinowe i elewacyjne. Ich właściwości to: lekkość, wytrzymałość na działanie mechaniczne, odporność na gnienie i korozję, ogniotrwałość,
- **wyroby uszczelniające**, takie jak:
  - płyty azbestowo-kauczukowe – należą do najbardziej popularnych wyrobów uszczelniających. Charakteryzują się odpornością na wysoką temperaturę, elastycznością oraz dobrą wytrzymałością na ściskanie,
- **uszczeliwa plecione** – używane są do uszczelnienia części pracujących w wysokich temperaturach oraz w środowiskach zawierających wodę, gazy obojętne i aktywne, kwasy, oleje, smary,
- **wyroby cierne**, do których należą: klocki hamulcowe, okładziny cierne – stosowane w różnego typu hamulcach,
- **wyroby izolacyjne**: włóknina, wata, przędza, sznury, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby izolacyjne stosowane są do izolacji urządzeń pracujących w wysokich temperaturach (np. w silnikach okrętowych), a także w kotłach parowych, zbiornikach, wymiennikach ciepła. Wyrabia się także z nich ubrania i tkaniny ognioodporne
- **wyroby hydroizolacyjne**, takie jak np.: kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, papa dachowa, lepiki asfaltowe,
- **wyroby stosowane w przemyśle farmaceutycznym i piwowarskim**, gdzie azbest pełni funkcje wypełniacza do lakierów i izolacji przewodów grzewczych.

6.3 Dziedziny gospodarki, w których powszechnie wykorzystuje się wyroby azbestowe

6.3.1 Budownictwo

Azbest stosowano w budownictwie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenie elementów narażonych na wysoką temperaturę oraz w materiałach tłumiących hałas, tj.:

- **eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe o zawartości 10-13 % azbestu do pokryć dachowych,**
- **płyty KARO – dachowe pokrycia lub elewacje, płyty prasowane – płaskie o zbliżonej zawartości azbestu,**
- rury azbestowo-cementowe wysokociśnieniowe (krokidolit) i kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok. 22 %),
- wszelkiego rodzaju kształtki azbestowo-cementowe,
- elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo-cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane

6.3.2 Transport

Azbest stosowano głównie do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w tramwajach, elektrowozach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielni elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowice, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych – sprzęgłach i hamulcach. Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. w statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoka temperaturę.

6.3.3 Energetyka

Azbest stosowano w elektrowniach i elektrociepłowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza), ale również w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe).

6.3.4 Przemysł chemiczny

Azbest występuje w hutach szkła – m.in. w wałach ciągnących. Z azbestu wykonane są także przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru.

7. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Jeżeli włókna nie są uwalniane do powietrza oraz nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia.

Stopień agresywności pyłu azbestowego zależy od wielu czynników, z których najważniejsze to:

- liczba włókien i stopień ich penetracji w płucach,
- fizyczne i aerodynamiczne cechy włókien (chodzi tu głównie o średnice włókien).

Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne. Występują one w trwałej postaci w powietrzu i przedostają się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3 : 1. Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego, w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych oraz ze względu na fakt, że są także skuteczniej usuwane z płuc, narażenie na kontakt z azbestem amfibolowym niesie ze sobą ryzyko zdrowotne. Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu. Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylicy azbestowej (azbestozy) - azbestoza jest to proces zwłóknienia tkanki płucnej występujący u osób zawodowo narażonych na pył azbestowy. Procesy te przebiegają bardzo wolno, przeważnie pierwsze objawy uwidaczniają się dopiero po około 10 latach, a sama azbestoza nierzadko wykrywana jest 20 lat po pierwszym kontakcie z azbestem,

- raka płuc – jest to najpowszechniejszy nowotwór złośliwy, którego przyczyną jest azbest. Mimo niewielkiej liczby raków płuc rozpoznawanych jako choroba zawodowa, powodowane azbestem stanowią 31 % ogólnej liczby w Polsce w latach 1978-2002. Wielkość ryzyka wystąpienia raka zależy od takich czynników jak: technologia przetwórstwa, typ włókna, zawartość włókien respirabilnych w pylu, dawka ogólna pyłu określona iloczynem lat pracy w narażeniu i wielkości stężeń włókien w powietrzu,
- międzybłoniaków opłucnej lub otrzewnej (**mezotelioma**) – badania wskazują, że nowotwory te pojawiają się po upływie 30-40 lat od pierwszego kontaktu z azbestem. Zakrojone na szeroką skalę badania przypadków międzybłoniaka oraz trendów zapadalności, wykazały zwiększoną ich częstość w rejonach kopalń i zakładów przetwórstwa azbestu oraz w miastach. Oficjalna statystyka w Polsce wykazuje około 120 przypadków zgonów rocznie z powodu międzybłoniaka opłucnej.

Ze względu na swoją niezniszczalność oraz specyficzne właściwości azbest wprowadzony do środowiska otaczającego człowieka utrzymuje się w nim przez czas nieokreślony. Podstawowymi źródłami przedostawania się azbestu do środowiska w wyniku działalności człowieka jest: transport, a także usuwanie oraz przeróbka odpadów.

Źródła te można podzielić na następujące grupy:

1. Źródła naturalne: zanieczyszczenie skorupy ziemskiej, zanieczyszczenie azbestem eksploatowanych złóż węgla kamiennego, rud miedzi, kamieni budowlanych oraz zanieczyszczenie wód przepływających przez złoża zawierające azbest. Rakotwórcze włókna są wszechobecne z powodu zwiertzenia i korozji formacji geologicznych, a także z powodu działalności człowieka. W praktyce naturalne źródła mają mniejsze znaczenie ze względu na znaczne rozproszenie oraz występowanie na terenach stosunkowo rzadko zaludnionych, podczas kiedy inne źródła, które są związane z działalnością człowieka mają miejsce zwykle na terenach o dużej gęstości zaludnienia.
2. Źródła związane z przetwarzaniem azbestu – zakłady przetwórstwa i produkcji azbestu, kopalnie.
3. Zanieczyszczenie powietrza spowodowane przez stosowanie wyrobów zawierających azbest dotyczy głównie korozji płyt azbestowo– cementowych, eternitu, na którą duży wpływ mają „kwaśne deszcze”, a także inne toksyczne substancje występujące w powietrzu atmosferycznym.
4. Odpady przemysłowe, które mają związek z przetwórstwem azbestu. Tutaj bardzo istotnym problemem w ochronie środowiska jest niewłaściwe zagospodarowanie składowiska odpadów azbestowych (praktycznie niezniszczalne włókna azbestu).
5. Źródła wewnątrz pomieszczeń, czyli np.: izolacje zawierające azbest, urządzenia klimatyzacyjne, grzewcze, wentylacyjne.

8. Metodyka określenia ilości wyrobów zawierających azbest wykorzystywanych na terenie Mszany Dolnej

Dla określenia ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Mszana Dolna przeprowadzono szczegółową inwentaryzację zasobów azbestu oraz wyrobów zawierających azbest w terenie. Inwentaryzację w terenie przeprowadzono wg § 7, ust. 3 pkt. 1. Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71/2004, poz. 649), tj. załącznika nr 2 - INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA. Informację tę sporządzano odrębnie dla każdego zabudowania (płyt azbestowo-cementowych), jak również odrębnie dla każdego rodzaju wyrobu.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji uzyskano przede wszystkim informacje określające:

- miejsce i adres użytkowania wyrobów azbestowych (wraz z nr działki) oraz dane właściciela,
- nazwę wyrobu (rodzaj wyrobu),
- ilość wyrobów (np. azbestowo-cementowych w m²),
- przydatność do dalszej eksploatacji,

Podczas prowadzenia inwentaryzacji w terenie, udało się właścicielom również przeprowadzić wstępną akcję edukacyjną w zakresie:

- oceny możliwości użytkowania wyrobów azbestowych i zagrożeniu jakie stwarzają takie wyroby,
- obowiązków dot. postępowania oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania,
- informacji o możliwościach udzielania pomocy w utylizacji wyrobów azbestowych, którą prowadzi Miasto.

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji w terenie oraz pozyskanymi informacjami należy stwierdzić, że głównymi wyrobami azbestowymi użytkowymi na terenie gminy miejskiej Mszana Dolna są płyty azbestowo-cementowe stosowane do pokryć dachowych budynków (tzw. eternit).

9. Inwentaryzacja wyrobów azbestowych przeprowadzona na terenie Mszany Dolnej

Inwentaryzację wyrobów azbestowych na terenie miasta Mszana Dolna przeprowadzono w sierpniu i wrześniu 2010r. Inwentaryzację przeprowadzono szczegółowo w terenie, a spisu danych dokonano zgodnie z załącznikiem do rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest - INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA. Informację tą sporządzano dla każdego właściciela (wyrobu) osobno. Dodatkowo w ramach inwentaryzacji określono szczegółowo lokalizację występowania wyrobów azbestowych – nr działki ewidencyjnej na której jest zlokalizowany budynek.

łącznie w wyniku inwentaryzacji uzyskano 372 szt. ankiet - informacji z terenu uzyskanych od właścicieli wyrobów zawierających azbest (eternit).

9.1 Ilość i rodzaj wyrobów azbestowych występujących na terenie Mszany Dolnej

W wyniku inwentaryzacji stwierdzono, że głównie użytkowanym wyrobem zawierającym azbest na terenie miasta Mszana Dolna są płyty azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie do których należą płyty:

- płaskie (karo),
- płyty azbestowo-cementowe faliste.

Wyroby te używane są jako przede wszystkim materiał do pokrycia domów oraz zabudowań gospodarczych: garaży, magazynów, warsztatów itp. (rys.2.).

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji obliczono, że podział ilość wykorzystywanych płyt azbestowo-cementowych (eternitu) ze względu na rodzaj, przedstawia się następująco:

- płaskie – małe płyty tzw. „karo” = 43 069 m²,
- faliste – duże płyty = 34 692 m² ;

Rys.2. Zdjęcie obrazujące wykorzystywanie wyrobów azbestowo-cementowych jako element pokrycia dachowego (tzw. eternit – płyty karo).

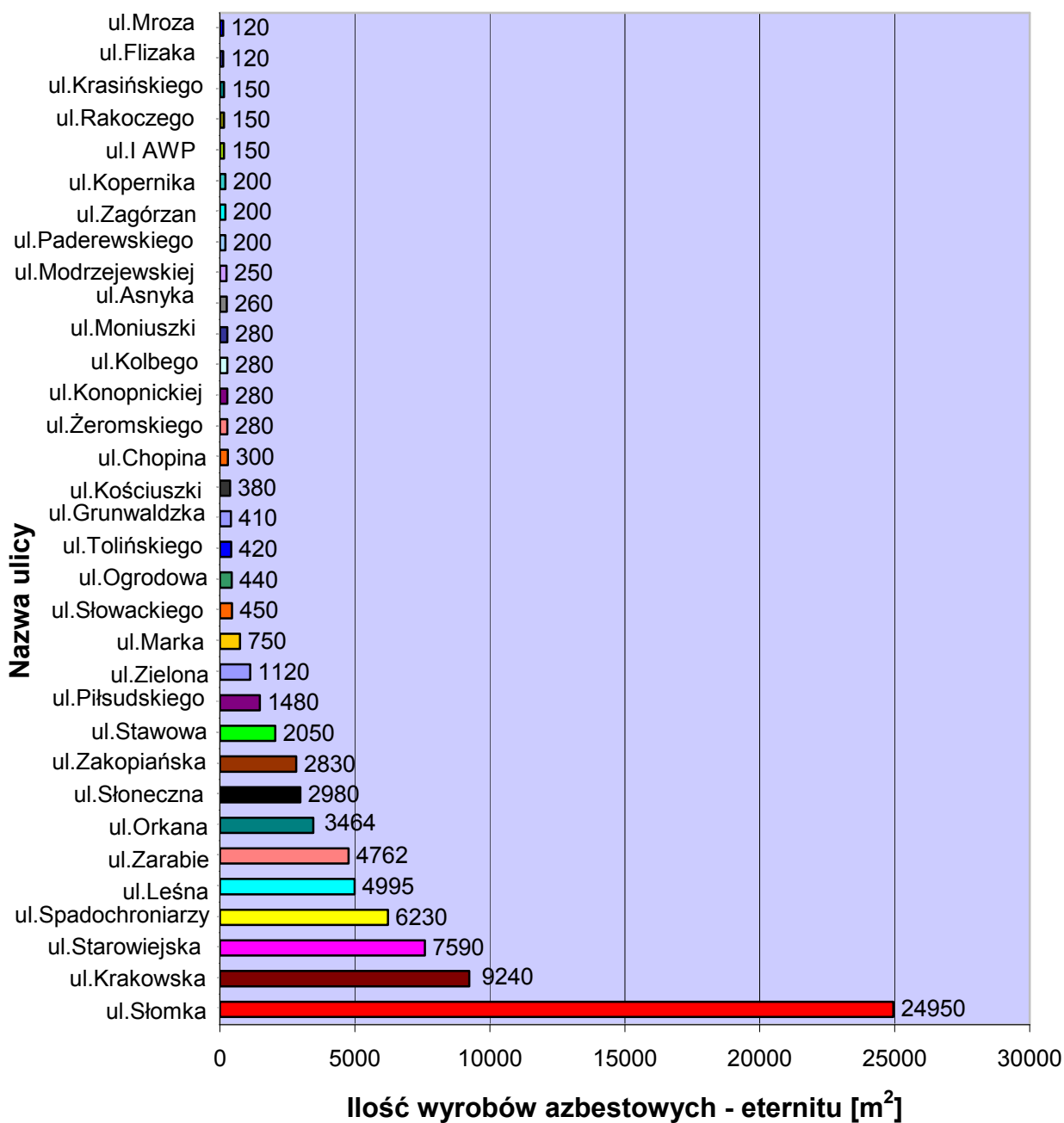

źródło: zdjęcie własne wykonane podczas inwentaryzacji wyrobów azbestowo-cementowych

Łączna ilość zinwentaryzowanych budynków pokrytych wyrobami azbestowo-cementowymi na terenie miasta Mszana D. wynosi **372 szt.** Według tego obliczono całościową ilość wyrobów azbestowo-cementowych (eternitu) na terenie miasta, która wynosi **77 761 m².**

Do przeliczenia powierzchni tych wyrobów na objętość założono średnią grubość eternitu równą 6 mm, co nam daje 466,56 m³. Dla lepszego zobrazowania dokonano przeliczenia na jednostkę masy, wg tego na terenie gminy jest **886,46 Mg płyt azbestowo-cementowych stosowanych w budownictwie** - tzw. eternitu (założono że 1,9 Mg eternitu przypada na 1 m³ tego wyrobu – wg opracowania pn. „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”). Najwięcej wyrobów azbestowych wykorzystywana jest na ulicy Słomka i Krakowskiej (rys.3.).

Rys.3. Zestawienie ilość wykorzystywanego eternitu z podziałem na ulice w Mszanie Dolnej

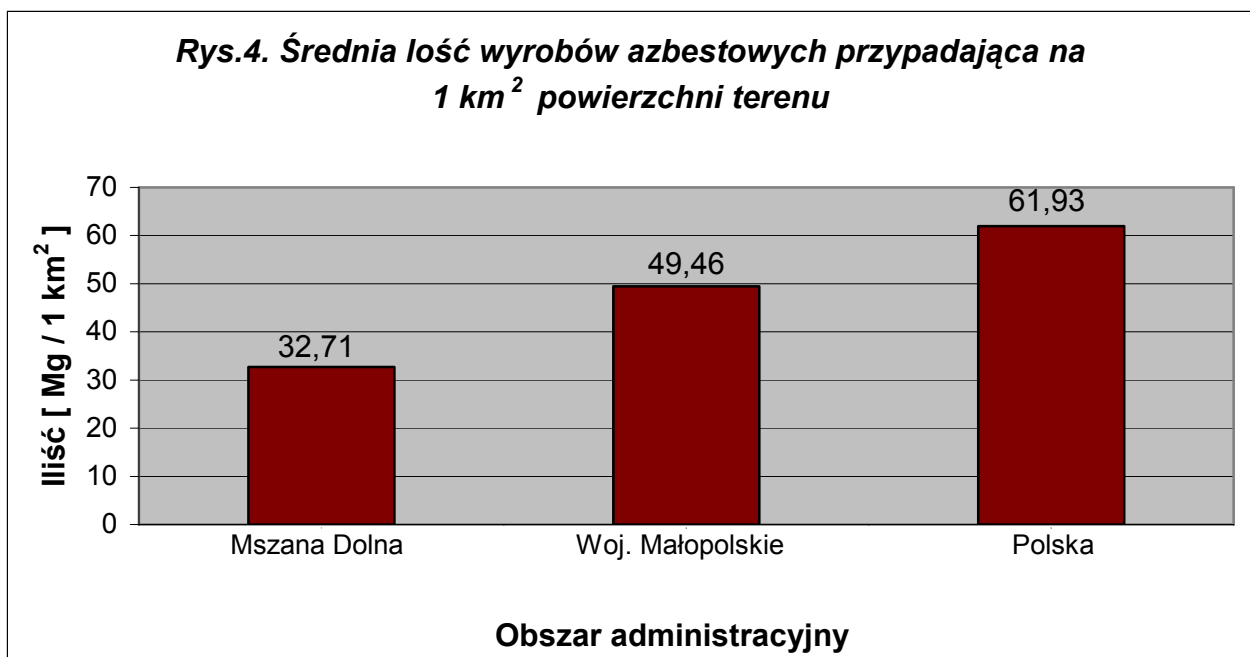

źródło: własne badania terenowe – zestawienie ulic wg ilości wykorzystywanego eternitu

Odnosnie zagęszczenia występowania tych wyrobów - porównanie średniej ilości wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Mszana D., do średniej przypadającej dla woj. małopolskiego (ok. 49 Mg / 1 km²) daje mniejszą wielkość, tj. ok. 33 Mg wyrobów zawierających azbest na 1 km² powierzchni terenu.

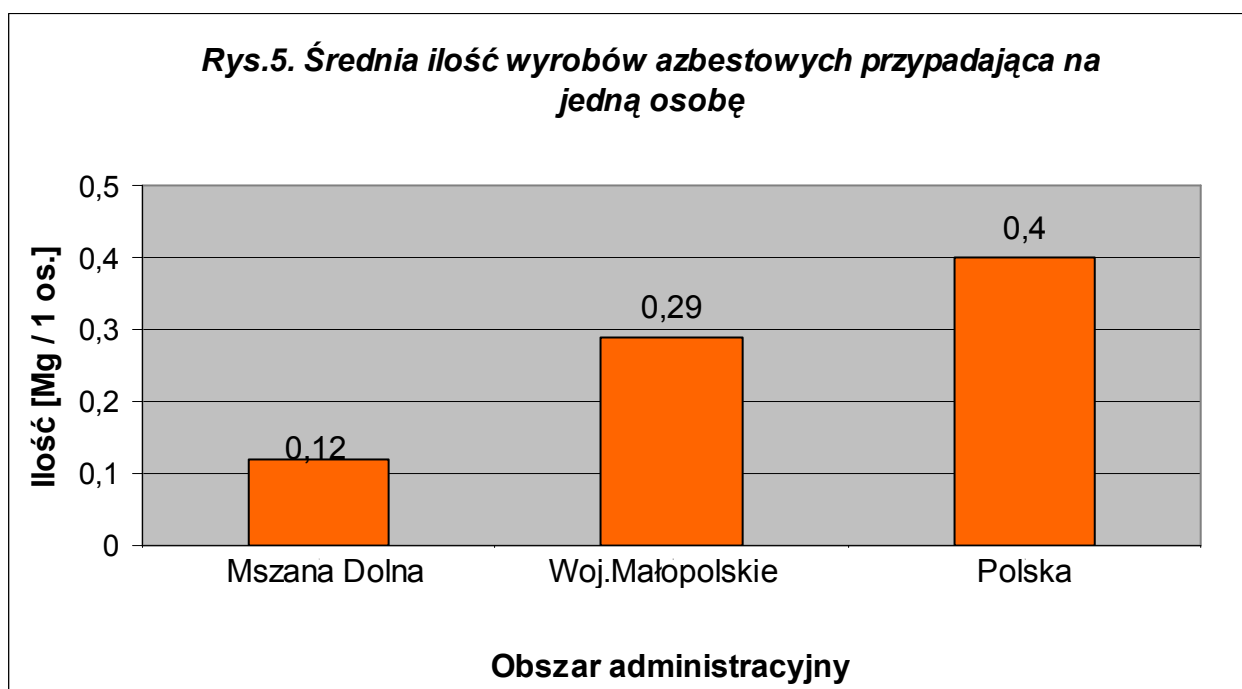

W skali kraju średnia ta jest szacowana na ok. 62 Mg na 1 km² (rys.4.).

źródło: miasto Mszana D. - badania własne (inwentaryzacja w terenie), woj. Małopolskie – Plan Gospodarki Odpadami dla Woj. Małopolskiego, Polska – Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Azbestowych z Terytorium Polski.

Natomiast średnia ilość wyrobów azbestowych przypadająca na jednego mieszkańca w mieście Mszana D. wynosi ok. 0,12 Mg, co jest wartością mniejszą niż średnia przypadająca dla woj. małopolskiego (rys.5.).

źródło: miasto Mszana D. - badania własne (inwentaryzacja w terenie), woj. Małopolskie – Plan Gospodarki Odpadami dla Woj. Małopolskiego, Polska – Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Azbestowych z Terytorium Polski.

Tab.4. Zestawienie ilości zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na terenie miasta Mszana Dolna

Liczba budynków krytych eternitem	Powierzchnia wsi [km ²]	Gęstość zaludnienia [osób/1 km ²]	Łączna ilość [m ²]	Łączna ilość wyrobów azbestowych [Mg]	Uwagi
372	27,1	278	77 761	886,46	

źródło: badania własne - inwentaryzacja w terenie oraz dane UM Mszana Dolna
założenia do obliczeń : średnia grubość płyt = 6 mm, przyjęto przelicznik 1,9 Mg = 1 m³,

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji wyrobów azbestowych (eternitu) obliczono, że pozostało w użyciu jeszcze 886,46 Mg tych wyrobów (tab.4.).

W związku z tym, że wyroby z azbestu są dopuszczone do użytkowania do 2032 roku (jeszcze przez 22 lata) obliczono, że **średnia ilość tych wyrobów jaka powinna być demontowana i utylizowana rocznie z terenu miasta Mszana Dolna wynosi około 40,29 Mg.**

9.2 Ocena możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Mszana Dolna

W trakcie prowadzenia inwentaryzacji w terenie przeprowadzono również ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z Rozporządzeniem Ministra G P i P S z 2 kwietnia 2004r. Dz.U.71 poz. 649. Według tego rozporządzenia wyróżniono następujące stopnie pilności:

- I stopień pilności – wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie,
- II stopień pilności – ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku,
- III stopień pilności – ponowna ocena za 5 lat.

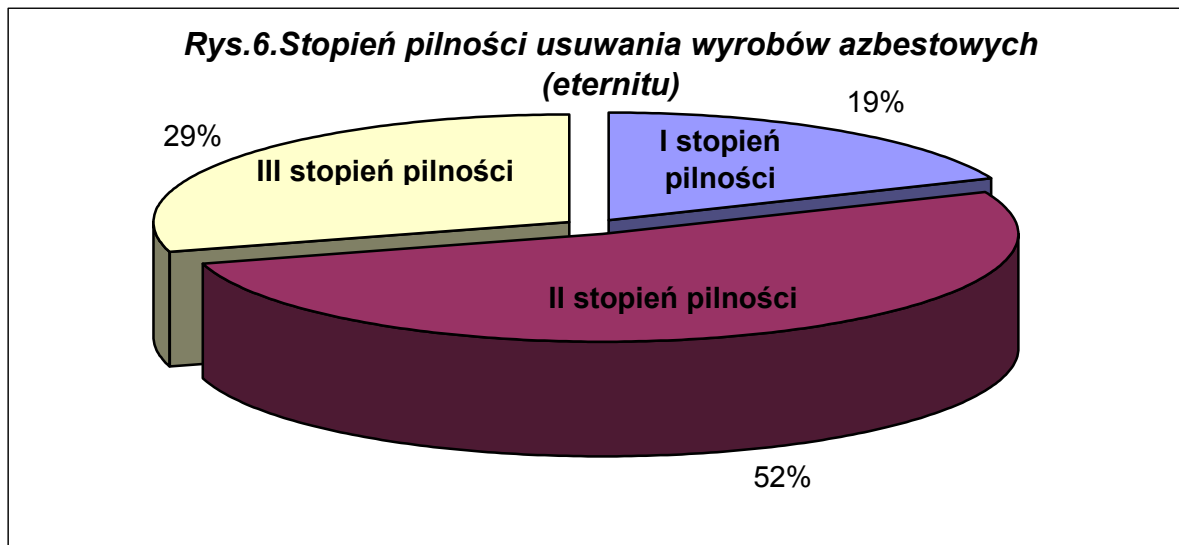
Poniżej zaprezentowano udział procentowy poszczególnych stopni pilności wyrobów azbestowych w Mszanie Dolnej (tab.5.).

Tab.5. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów azbestowych

I stopień pilności		II stopień pilności		III stopień pilności		Łączna ilość	
Ilość m ²	[%]	Ilość m ²	[%]	Ilość m ²	[%]	Ilość m ²	[%]
14 442	18,57	40 414	51,97	22 905	29,46	77 761	100

źródło: badania własne- inwentaryzacja w terenie

Przedstawiona charakterystyka jakościowo-ilościowa użytkowanych wyrobów azbestowych określa, że niezwłocznej wymianie lub naprawie wymaga ok. 19 % użytkowanych wyrobów – eternitu (rys.6.).

źródło: badania własne- inwentaryzacja w terenie

10. Wojewódzka Baza Wyrobów i Odpadów Zawierających Azbest (WBDA)

Baza wyrobów i odpadów zawierających azbest jest narzędziem do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Dane dotyczące inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest będących w posiadaniu osób fizycznych gromadzone są w gminach i miastach, natomiast osoby prawne przekazują analogiczne dane bezpośrednio marszałkowi. Zbiór zagregowanych informacji z gmin i miast oraz zbiór zagregowanych informacji przedkładanych marszałkowi stanowi zawartość wojewódzkiej bazy danych. Ilość wyrobów planowanych do usunięcia w danym roku kalendarzowym określa ilość przewidzianych do wytworzenia odpadów zawierających azbest, które unieszkodliwiane będą przez składowanie w danym roku. Zagregowane dane z baz wojewódzkich stanowią jeden z podstawowych elementów monitoringu realizacji zadań objętych „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”. Zbiór informacji o wyrobach zawierających azbest dostępny jest dla osób uprawnionych, posiadających login i hasło.

Ogólnodostępne są zbiory zawierające informacje o:

- firmach:
  - * uprawnionych do wykonywania prac w kontakcie z azbestem,
  - * posiadających zezwolenie na transport odpadów zawierających azbest,
  - * jednostkach wykonujących usługi w zakresie identyfikacji azbestu i oznaczania zawartości azbestu w wyrobach i w środowisku,
- lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest,
- obowiązujących aktach prawnych,
- sposobie przedkładania informacji o posiadanych wyrobach zawierających azbest przez ich właścicieli.

Jednym z elementów opracowania programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla miasta Mszana Dolna było uzyskanie odpowiednich danych w terenie (przeprowadzenia inwentaryzacji), wg wymogów „Bazy azbestowej”. Dane te zostaną wprowadzone do WBDA i będą na bieżąco aktualizowane.

11. Użytkowanie oraz unieszkodliwianie odpadów azbestowych – obowiązki właściciela oraz firmy wywozowej, wykaz firm i składowisk odpadów

11.1 Obowiązki właściciela, zarządcy lub użytkownika

Koszty zabezpieczenia i w dalszej kolejności usuwania wyrobów zawierających azbest ciąży na właścicielu nieruchomości, na terenie której się znajdują. Właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, przesyła do organu administracji lokalnej (wójta) inwentaryzację zastosowanych wyrobów azbestowych i corocznie ją aktualizuje w terminie do 31 stycznia każdego roku. Dodatkowo wszelkie prace związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów azbestowych powinien zlecić firmie specjalistycznej, która posiada odpowiednie zezwolenie w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest. Główne obowiązki właściciela narzucają przede wszystkim dwa obowiązujące rozporządzenia, tj.:

- 1) Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649), które określa że:
  - bezpieczne użytkowanie wyrobów zawierających azbest o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m^3 jest możliwe po stwierdzeniu braku widocznych uszkodzeń mogących stwarzać warunki dla emisji azbestu do środowiska.

- użytkując wyroby zawierających azbest należy przestrzegać wymagań w zakresie ochrony środowiska.
- zakaz wykorzystywania azbestu lub wyrobów zawierających azbest w sposób umożliwiający emisję azbestu do środowiska.

Dodatkowo właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrole stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się w dwóch egzemplarzach ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zwaną dalej "oceną" (wg załącznika). Właściciel przechowuje jeden egzemplarz oceny łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest (obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej) drugi egzemplarz oceny przekazuje właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.

W celu bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest należy:

- Niezakwalifikowane wyroby do wymiany w w/w ocenie, zabezpieczyć przez:
  - a) zabudowę (zamknięcie) przestrzeni, w której znajdują się wyroby zawierające azbest, szczelną przegrodą bez naruszenia samego wyrobu lub
  - b) pokrywanie wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką z głęboko penetrujących środków wiążących azbest, posiadających odpowiednią aprobatę techniczną;oraz wyeliminować jakąkolwiek obróbkę mechaniczną przy pracach zabezpieczających,
- Zakwalifikowane wyroby zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia lub uszkodzenia powinny być usunięte,
- Zapewnić odpowiednie usuwanie wyrobów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³ lub zawierających krokidolit – takie usuwanie powinno odbywać się pod stałym nadzorem technicznym prawidłowości wykonywania prac ze strony wykonawcy robót oraz przy zachowaniu określonych w planie prac warunków ochrony pracowników i środowiska. Prawidłowość prowadzenia tych prac, potwierdza się wynikiem badania jakości powietrza przeprowadzonego przez akredytowane laboratorium.

2) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. z 2003r. Nr 192, Poz. 1876), które określa przede wszystkim, że:

- wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest dopuszcza się w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r,

- właściciel, zarządca lub użytkownik wycofanych z użytkowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest oczyszcza je poprzez usunięcie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi,
- właściciel w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, poddaje je przeglądom, w celu stwierdzenia obecności azbestu, i oznakowaniu. W przypadku braku możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest lub wyroby zawierające azbest, oznakowanie umieszcza się w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym taka instalacja lub urządzenie się znajduje, dodając ostrzeżenie "Pomieszczenie zawiera azbest",

- właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, dokonuje inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest, poprzez sporządzenie spisu z natury. Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają informację odpowiednio wójtowi. Informacja podlega corocznej aktualizacji w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku.

Reasumując, należy podkreślić, że główne elementy postępowania właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów azbestowych, to:

- uzyskanie od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po wykonaniu robót oraz jego przechowywanie przez co najmniej 5 lat,
- poinformowanie mieszkańców/użytkowników obiektu o usuwaniu niebezpiecznych materiałów i sposobach zabezpieczenia,
- dokonanie wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy –określenie obowiązków stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu,

- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego – na 30 dni przed rozpoczęciem prac zamiaru usuwania wyrobów zawierających azbest – celem uzyskania pozwolenia na budowę wraz z określonymi warunkami,
- przygotowanie identyfikacji azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia na podstawie posiadanych dokumentów,
- podjęcie decyzji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

11.2 Obowiązki firmy prowadzącej demontaż oraz wywóz odpadów azbestowych

Obowiązki wykonawcy prac związanych z usuwaniem azbestu oraz postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest. Wykonawcy prac polegających na demontażu elementów azbestowych jako wytwórcy odpadów niebezpiecznych, przed przystąpieniem do wykonywania prac, zobowiązani są do:

- uzyskania, od organu ochrony środowiska – wojewoda/starosta - decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, jeżeli ilość odpadów przekracza 0,1 Mg rocznie, jeżeli ilość wytworzonych odpadów niebezpiecznych nie przekracza 0,1 Mg rocznie należy przedłożyć informację o sposobie gospodarowania wytwarzanymi odpadami (wykaz firm tab.);
- przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników, osób kierujących lub nadzorujących prace polegające na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania;
- pracownicy zatrudnieni w narażeniu na azbest powinni być wyposażeni w odpowiednie do warunków pracy środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie ochronne;
- opracowania przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest. Plan prac zawiera informacje określone w obowiązujących przepisach;
- przed przystąpieniem do prac, wykonawca jest zobowiązany do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Zgłoszenie zawiera informacje określone w obowiązujących przepisach. Informacje, które powinien zawierać szczegółowy plan prac usuwania wyrobów azbestowych oraz zgłoszenie organowi nadzoru budowlanego i inspektorowi pracy określa rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).

Wszystkie powstałe odpady azbestowe powinny być zdemontowane i przetransportowane zgodnie z obowiązującym prawem przez koncesjonowane firmy. Należy podkreślić, że odpady zawierające azbest nie nadają się do ponownego przetworzenia, a ich unieszkodliwianie polega na odpowiednim składowaniu przez uprawnione składowisko odpadów niebezpiecznych (tab.6.).

Po usunięciu, wyroby zawierające azbest stają się odpadami niebezpiecznymi i podlegają zasadom określonym w ustawie o odpadach oraz klasyfikacji zgodnie z katalogiem odpadów. Podobnie jak nigdy nie używane materiały zawierające azbest, stają się odpadami z mocy ustawy Prawo ochrony środowiska.

Zgodnie z ustawą o odpadach wytwórcą odpadu niebezpiecznego jest wykonawca usługi, chyba że umowa stanowi inaczej. Obowiązkiem wytwórcy jest prowadzenie ewidencji odpadów, przy zastosowaniu następujących dokumentów:

- karty ewidencji odpadów,
- karty przekazania odpadu.

Tab.6. Wykaz składowisk w województwie małopolski przyjmujących odpady zawierające azbest

Nazwa składowiska	Adres
Składowisko odpadów niebezpiecznych w Oświęcimiu	Oświęcim, ul. Nadwiślańska 46
Składowisko odpadów „za rz. Białą” w Tarnowie	Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. , Tarnów, ul. Kwiatkowskiego 8
Składowisko komunalne w Ujkowie Starym pow. olkuski, Zakład Gospodarki Komunalnej BOLESŁAW Sp. z o.o.,	Bolesław, ul. Osadowa 1

Podstawowe warunki usunięcia wyrobu azbestowego to:

- rozbiórka oraz odbiór odpadów zawierających azbest powinien być prowadzony przez firmy posiadające stosowne uprawnienia w tym zakresie,
- wszystkie czynności związane z załadunkiem i transportem powinny zostać przeprowadzone zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71/2004, poz.649),
- odbiór odpadów zawierających azbest od wytwórcy odpadów i ich przekazanie na składowisko należy potwierdzać kartą przekazania odpadu (załącznik), którą sporządza się w trzech egzemplarzach: jeden dla przekazującego odpady (właściciela), drugi dla transportującego opady, trzeci dla odbierającego odpady (składowisko).

12. Czynniki mające wpływ na proces demontażu utylizacji wyrobów azbestowych z terenu Mszany Dolnej

Proces usuwania wyrobów azbestowych jest bardzo złożony i nie można przyjąć równomiernego realizowania Programu w terminie do 2032 r. Wpływ na realizację Programu i sprawny proces demontażu i utylizacji wyrobów azbestowych będą miały następujące czynniki:

- **sytuacja finansowa mieszkańców** - w znacznym stopniu wpływa na tempo zmiany pokrycia dachowego, a tym samym utylizację wyrobów z azbestem, można starać się rozwiązywać problem wyrobów azbestowych pośrednio – podejmując działania wpływające na rozwój Miasta i poprawę finansową mieszkańców (zaobserwowano zwiększenie wymiany pokryć dachowych po wprowadzeniu dopłat bezpośrednich dla rolników),
- **zużycie wyrobu z azbestu** - wraz z upływem czasu stan wyrobów zawierających azbest będzie ulegał stopniowemu pogorszeniu, spowodować to może kumulację powstawania odpadów azbestowych (eternitu) pod koniec realizacji Programu, tj. w latach 2015-2032.
- **świadomość ekologiczna mieszkańców** - dobra znajomość zagrożeń związanych z użytkowaniem wyrobów azbestowych (zagrożenia włóknami azbestowymi) oraz procedur i zasad postępowania z tymi wyrobami może pozytywnie wpłynąć na przyspieszenie procesu utylizacji eternitu,
- **rozbiórka lub zmiana sposobu użytkowania obiektów budowlanych** – znaczna część wyrobów azbestowych zlokalizowana jest na zabudowaniach gospodarskich (stajniach, oborach, szopach itp.) co jest związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Zmiana sposobu użytkowania lub likwidacja produkcji rolnej będzie skutkować rozbiórką zabudowań związanych z tą działalnością.

13. System pomocy mieszkańcom w utylizacji azbestu

Pomoc w utylizacji wyrobów azbestowych prowadzona jest przez Urząd Miasta Mszana Dolna. Miasto realizuje program dot. udzielania pomocy w utylizacji wyrobów azbestowych od 2007 roku. W poniższej tabeli umieszczono dane tele-adresowe (kontaktowe) do pracownika Urzędu Miasta Mszana Dolna zajmującego się przedmiotową pomocą (tab.7).

Tab.7. Dane kontaktowe osoby odpowiedzialnej w Urzędzie Miasta Mszana Dolna

Nazwa jednostki	Adres	Nr telefonu	Strona internetowa	e-mail
Urząd Miasta Mszana Dolna, Stanowisko pracy ds. ochrony środowiska	ul. Piłsudskiego 2 34-730 Mszana Dolna, pok. nr 9, II piętro,	tel. (18) 331-06-22 wew.: 203 fax: (18) 331-15-55	www.mszana-dolna.eu/ samorzad/	srodowisko@mszana-dolna.pl

źródło: www.mszana-dolna.eu

13.1 Realizowana pomoc w utylizacji wyrobów azbestowych przez Urząd Miasta Mszana Dolna

Urząd Miasta Mszana Dolna od 2007r. prowadzi pomoc w utylizacji wyrobów azbestowych – płyt azbestowo-cementowych tzw. eternitu. Jest to zgodnie z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu działanie zmierzające do oczyszczenia terytorium gminy do roku 2032 z azbestu oraz wyrobów azbestowych. Miasto pokrywa 100 % kosztów wywozu i utylizacji tych odpadów od swoich mieszkańców (właściciele nieruchomości). Urząd Miasta organizuje całą akcję na swoim terenie - zbiera wnioski i nadzoruje przebieg akcji. Należy dodać, że Miasto na podstawie corocznej umowy dotacji na dofinansowanie kosztów transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest ze starostwem limanowskim, otrzymuje refundację udokumentowanych wydatków w wysokości 50% kwoty określonej w porozumieniu. Miejsce wywozu odpadów - składowisko Jednostki Ratownictwa Chemicznego w Tarnowie.

W ramach prowadzonej akcji w latach 2007-2009 wywieziono następującą ilość odpadów azbestowych (eternitu):

- w 2007 r. – 47,00 Mg,
- w 2008 r. – 45,00 Mg,
- w 2009 r. – 35,94 Mg.

Łącznie usunięto z terenu Mszany Dolnej 127,94 Mg odpadów azbestowych.

Dodatkowo należy podkreślić, że gmina miejska Mszana Dolna uczestniczy w projekcie -Zbiórka i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z obszaru miasta

i gminy Mszana Dolna oraz 3 gmin partnerskich w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 -2013, oś Priorytetowa 7. Infrastruktura Ochrony Środowiska, Działanie 7.3 Gospodarka Odpadami z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach uczestnictwa w w/w projekcie Mszana Dolna ma otrzymać dofinansowanie na usunięcie 50 Mg wyrobów azbestowych (25 Mg w 2010 r. i 25 Mg w 2011 r.).

13.2 Dalsze prowadzenie pomocy w utylizacji wyrobów azbestowych przez Miasto Mszana Dolna

Na wstępie tego rozdziału należy zaznaczyć, że nie ma wymogów prawnych, które nakazują udzielanie pomocy mieszkańcom przez jednostkę samorządową w demontażu i utylizacji wyrobów azbestowych. Koszty zabezpieczenia i w dalszej kolejności usuwania wyrobów zawierających azbest ciążyą na właścicielu nieruchomości, na terenie której się znajdują. Jednakże ze względu na duże koszty w zakresie demontażu i utylizacji wyrobów azbestowych zaleca się udzielanie pomocy mieszkańcom. Duże koszty utylizacji, które mają ponieść właściciele odpadów prowadzą do złej gospodarki wyrobami azbestowymi podczas demontażu i utylizacji, co stanowi zagrożenie dla zdrowia mieszkańców i środowiska przyrodniczego. Główne nieprawidłowości jakie mogą powstać to składowanie odpadów w miejscach do tego nie przystosowanych (powstawanie tzw. „dzikich” wysypisk odpadów).

W związku z tym, żeby zapobiec zagrożeniom **Miasto Mszana Dolna w dalszym ciągu powinna uwzględniać w budżecie środki na pomoc mieszkańcom w utylizacji azbestu. Brak udzielania pomocy, będzie sprzyjać powstawaniu „dzikich” wysypisk,** co w rezultacie zwiększy koszty ciążące na Mieście (koszty postępowań administracyjnych i usuwania nielegalnych wysypisk odpadów). Dlatego ważne jest, aby pomoc w utylizacji azbestu była udzielana na bieżąco – wg potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców.

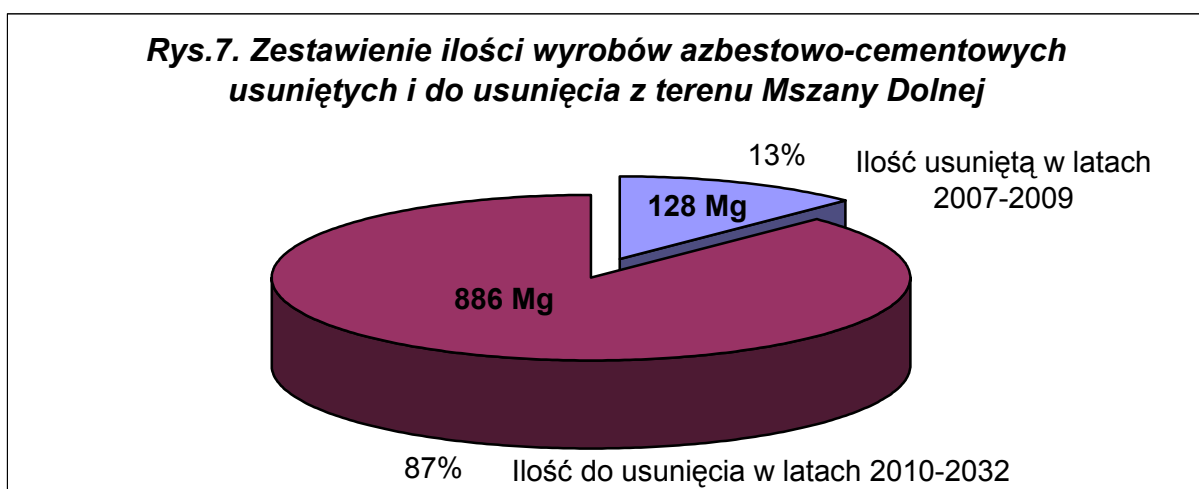
Rada Miasta Mszana Dolna uchwalając budżet powinna uwzględnić stosowne środki na realizację Programu usuwania wyrobów azbestowych. Ustalana wysokość środków w budżecie powinna być uzależniona od napływających wniosków o pomoc oraz dostosowana do pozyskanych funduszy zewnętrznych.

Obecnie koszty utylizacji (wywozu i składowania) odpadów azbestowych na terenie Mszany Dolnej wynoszą od 224 zł brutto (większe zlecenie) do 535 zł brutto za Mg odpadu, czyli średni koszt utylizacji eternitu wynosi 379,50 zł brutto za 1 Mg.

Przy ustalaniu kosztów oparto się na informacjach pochodzących od firm świadczących usługi w zakresie transportu odpadów azbestowych, posiadających zezwolenie Starosty Limanowskiego w zakresie odpadów niebezpiecznych.

Dla prawidłowej realizacji Programu, obliczono że średnia roczna ilość eternitu jaka powinna być zdemontowana i utylizowana z terenu Mszany Dolnej wynosi 40,29 Mg.

Należy podkreślić, że na terenie Mszany D. zinwentaryzowano 77 761 m², co w przeliczeniu wynosi 886,46 Mg wyrobów azbestowych – eternitu (rys.7.). W związku z tym średni, roczny koszt utylizacji odpadów azbestowych podczas realizacji Programu wyniesie 15 291,43 zł/rok (przyjęto koszt = 379,50 zł za 1 Mg odpadu) co w sumie daje 336 411,57 zł brutto kosztów realizacji całego Programu przez 22 lata (od 2010r. do 2032 r.).

źródło: badania własne - inwentaryzacja w terenie oraz dane UM Mszana Dolna

Przeprowadzone badania lokalnego rynku określiły, że obowiązujące koszty usunięcia (wywozu i utylizacji) wyrobów azbestowych wynoszą :

- 224 zł brutto za 1 Mg odpadu dla większego zlecenia (np. programu realizowanego przez miasto wraz z gminami partnerskimi),
- 535 zł brutto za 1 Mg odpadu dla małego zlecenia (np. od jednego właściciela).

W związku z tym, że średnio na jednym budynku w Mszanie Dolnej znajduje się ok. 2,38 Mg płyt azbestowo-cementowych (eternitu), to koszty ich usunięcia wahają się od 533,12 zł do 1 273,30 zł.

Udzielana pomoc w usuwaniu wyrobów azbestowych jest bardzo istotnym czynnikiem decydującym o zmniejszeniu ilości wyrobów azbestowych i zapobiega powstawaniu tzw. „dzikich” wysypisk. Należy nadmienić, że wskutek weryfikacji Programu w najbliższych latach mogą ulec zmianie zasady udzielanej pomocy dla mieszkańców oraz rodzaj finansowanego wsparcia. W udzielanej pomocy powinno się jeszcze uwzględnić dystrybucję odpowiednich worków dla lepszego zabezpieczenia odpadów zdeponowanych przed wywózką (przygotowanie do transportu na składowisko przez firmę uprawnioną) oraz pomoc w demontażu eternitu przez firmę specjalistyczną. Realizacja Programu zapewnia minimalizację zagrożenia związanego z włóknami azbestu oraz pozytywnie wpływa na środowisko przyrodnicze. Dodatkowo należy podkreślić, że realizacja usuwania wyrobów azbestowych z terenu Miasta Mszana D. przy większym zleceniu np. coroczne prowadzenie programu i wyłonienie wykonawcy wywozu i utylizacji odpadów azbestowych w drodze przetargu może dać oszczędności ok. 58 %.

13.3 Prowadzenie pomocy w utylizacji wyrobów azbestowych przez Starostwo Powiatowe w Limanowej

Starostwo Powiatowe w Limanowej obecnie prowadzi dofinansowanie kosztów transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest w formie refundacji 50 % wydatków poniesionych przez Miasto Mszana Dolna, na podstawie umowy. W związku z tym bezpośrednią organizacją dofinansowania (obsługą wnioskodawców) zajmuje się Urząd Miasta Mszana Dolna, a Starostwo Powiatowe w Limanowej refunduje część poniesionych kosztów.

Od 4 lat Powiat Limanowski wraz z 10 gminami oferuje mieszkańcom pokrycie kosztów wywozu i utylizacji zdemontowanych wyrobów zawierających azbest. W latach 2006 - 2009, dzięki finansowemu wsparciu Powiatu Limanowskiego i zainteresowanych gmin, zebrano i unieszkodliwiono przez składowanie ponad 1,6 tys. Mg odpadów zawierających azbest. Na tę ilość składały się głównie zawierające azbest płyty eternitowe pochodzące z demontowanych pokryć dachowych.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że obecnie funkcjonujący "Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" na jednostki samorządu terytorialnego (w tym Powiat) narzuca zadania m.in. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie. Obecnie Powiat powinien w pierwszej kolejności opracować wymagany program usuwania wyrobów azbestowych, co umożliwi aplikować o środki finansowe na działania z zakresu usuwania wyrobów.

13.4 Podsumowanie udzielanej pomocy przez jednostki samorządowe

Realizowana pomoc przez Miasto Mszana Dolna sprzyja Programowi usuwania wyrobów azbestowych z terytorium Polski. Jednocześnie należy zaznaczyć, że prowadzony program dot. udzielania pomocy właścicielom zależy od posiadanych środków finansowych (budżetu) i szczegółowo przydzielonych limitów na ten cel przez Radę Miasta Mszana Dolna.

Miasto Mszana Dolna powinno prowadzić działania zmierzające do pozyskania środków zewnętrznych oraz w dalszym ciągu przeznaczać własne środki na przedmiotową pomoc, aby roczna ilość utylizowanych wyrobów azbestowych wynosiła ok. 41 Mg, co w ciągu najbliższych 22 lat (do 2032 r.) doprowadzi do całkowitego usunięcia wyrobów azbestowych (eternitu) z terenu Mszany Dolnej. Dobrym przykładem działania jest współpraca z innymi jednostkami samorządowymi (gminami, powiatem), które posiadają opracowane programy usuwania wyrobów azbestowych, aby aplikować o środki pomocowe. Przykładem wspólnych działań może być aplikowanie o środki z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (MRPO). Główne zasady MRPO, takie jak wysokość limitu finansowego oraz czas realizacji zadania sprzyjają wspólnym działaniom z innymi jednostkami samorządowymi.

14. Instrumenty finansowe wspierające bezpieczne eliminowanie z użytkowania wyrobów azbestowych i służące poprawie prowadzonej gospodarki odpadami

Realizacja zadań z zakresu gospodarki odpadami wymaga zarezerwowania znacznych środków finansowych. Przeznaczenie środków w budżecie na daną inwestycję jest bardzo ważnym elementem planowania, gdyż samorząd finansuje różne sfery życia społeczności lokalnej. Mając świadomość znaczenia planowanych inwestycji w gospodarce odpadami dla poprawy stanu środowiska przyrodniczego stwierdza się, że wielkość projektowanych zamierzeń daleko wykracza poza lokalne możliwości finansowe, stąd też realizacja planowanych zadań jest możliwa przy wspomaganii ich wykonywania ze źródeł zewnętrznych – pozyskaniu środków.

Finansowanie działań z zakresu gospodarki odpadami obecnie w Polsce prowadzą :

1) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)
ul. Konstruktorska 3a, 02 - 673 Warszawa,
nr tel. (22) 45 90 000 fax: (22) 45 90 101
adres internetowy: www.nfosigw.gov.pl
e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który w 2009 roku obchodził 20-lecie istnienia, jest wspólnie z wojewódzkimi funduszami filarem polskiego systemu finansowania ochrony środowiska. Podstawą działania Narodowego Funduszu jest ustawa Prawo Ochrony Środowiska. Najważniejszym zadaniem Narodowego Funduszu w ostatnich latach jest efektywne i sprawne wykorzystanie środków z Unii Europejskiej przeznaczonych na rozbudowę i modernizację infrastruktury ochrony środowiska w naszym kraju. Strategia NFOŚiGW na lata 2009-2012 precyzuje, że jego misją jest finansowe wspieranie przedsięwzięć służących ochronie środowiska i poszanowaniu jego wartości, w oparciu o konstytucyjną zasadę zrównoważonego rozwoju. Realizowane z udziałem NFOŚiGW przedsięwzięcia będą zgodne z celami polityki ekologicznej państwa. NFOŚiGW, przy współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, zapewni wsparcie finansowe projektów realizujących zobowiązania Polski wynikające z Traktatu Akcesyjnego i innych dyrektyw Unii Europejskiej. NFOŚiGW będzie także wspierał działania Ministra Środowiska

w zakresie wypełniania polskich zobowiązań wynikających z Konwencji Klimatycznej, Konwencji Bioróżnorodności, wdrażania Instrumentu Finansowego LIFE+, realizacji programu NATURA 2000 oraz polityki ekologicznej państwa dotyczącej edukacji ekologicznej. Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa się w ramach m.in. dziedzin dot.:

- ochrona powierzchni ziemi,
- edukacja ekologiczna.

W Narodowym Funduszu stosowane są trzy formy dofinansowywania:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NF, kredyty udzielane przez banki ze środków NF, konsorcja czyli wspólne finansowanie NF z bankami, linie kredytowe ze środków NF obsługiwane przez banki);
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia);
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego).

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska ma bardzo istotne znaczenie dla ochrony środowiska i gospodarki kraju:

- finansuje ochronę środowiska,
- uruchamia środki innych inwestorów,
- stymuluje nowe inwestycje,
- wspomaga tworzenie nowych miejsc pracy,
- ważny dla zrównoważonego rozwoju.

2) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie (WFOŚiGW w Krakowie), ul. Kanonicza 12, 31 - 002 Kraków nr tel. /12/ 422-94-90 adres internetowy: www.wfos.krakow.pl e-mail: biuro@wfos.krakow.pl

Naczelnym zadaniem Wojewódzkiego Funduszu jest dofinansowanie inwestycji i innych działań na rzecz ochrony środowiska oraz takie zarządzanie posiadanymi środkami finansowymi, aby maksymalnie je pomnożyć, zapewnić ciągłość finansowania i stworzyć optymalne warunki dla realizacji idei ochrony środowiska w województwie małopolskim. Główne zadania i kierunki działalności Funduszu wyznaczane są przez Radę Nadzorczą w przyjętym i corocznie aktualizowanym planie działalności oraz

w liście przedsięwzięć priorytetowych w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki wodnej województwa małopolskiego. W związku z tym aktualne zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz tryb i zasady udzielania i rozliczania dotacji umieszczony jest na stronie internetowej funduszu (www.wfos.krakow.pl) w dziale – O WFOŚiGW w Krakowie i zakładce – dokumenty.

Obecnie środki wojewódzkiego funduszu przeznacza się na dofinansowanie m.in. :

- działania z zakresu zagospodarowania odpadów nielegalnie przemieszczonych, w przypadkach, o których mowa w art. 23-25 rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. UE L 190 z 12.07.2006, str. 1), oraz wspomaganie realizacji zadań przeciwdziałających nielegalnemu przemieszczaniu odpadów;
- koszty gospodarowania odpadami z wypadków, o których mowa w art. 17b ust. 5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach;
- przedsięwzięcia związane z gospodarką odpadami;
- przedsięwzięcia związane z ochroną powierzchni ziemi.

Fundusz stosuje jawne zobiektywizowane procedury rozpatrywania wniosków i kryteria ich oceny, ujęte w Cykl Rozpatrywania Wniosków i Wyboru Zadań.

Dla każdego działania tego cyklu przewidziane są określone procedury. Fundusz operuje zestawem formularzy dokumentów, których przygotowanie i przedstawienie jest podstawą i warunkiem podejmowania decyzji na kolejnych etapach ich rozpatrywania. Dzięki jawności i obiektywizacji procedur i kryteriów Fundusz wywiązuje się z obowiązku odpowiedzialności wobec społeczeństwa za powierzone mu publiczne pieniądze. Pozwala to również stworzyć jednakowe szansę wszystkim wnioskodawcom, a także jak najoszczędniej wydawać pieniądze na ochronę środowiska. Każdy wnioskodawca, chcący zgłosić wniosek z własnej inicjatywy, otrzymuje w Biurze Funduszu informacje o procedurach postępowania Funduszu przy rozpatrywaniu wniosków i wyborze zadań, o zasadach udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji, a także wykaz priorytetów Funduszu na dany rok oraz Kartę Informacyjną Zadania, odpowiednią dla typu zadania, którego wniosek będzie dotyczył. Dla zadań nieinwestycyjnych stosuje się Formularz wniosku dla zadań nieinwestycyjnych.

3) Bank Ochrony Środowiska - Oddział BOŚ w Krakowie
31-110 Kraków, ul. Piłsudskiego 23
tel. (0-12) 628-45-00, faks (0-12) 423-10-98
adres internetowy: www.bosbank.pl/
e-mail: krakow@bosbank.pl

Bank Ochrony Środowiska prowadzi udzielanie preferencyjnych kredytów prowadzonych we współpracy z NFOŚiGW w Warszawie oraz WFOŚiGW w Krakowie. Aktualne i szczegółowe informacje można uzyskać na stronie internetowej www.bosbank.pl w dziale – EKOLOGIA. Dodatkowo BOŚ prowadzi udzielania kredytów na urządzenia ekologiczne - zakup lub montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska.

Podsumowując BOŚ prowadzi udzielanie preferencyjnych kredytów m.in. na zadania dot. gospodarki odpadami w trzech grupach:

1. Kredyty preferencyjne w BOŚ S.A. z dopłatami do oprocentowania wnoszonymi przez NFOŚiGW Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej uruchomił nowy instrument ekonomiczny jakim są dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych na wskazane przez Narodowy Fundusz programy i przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Zgodnie z „Zasadami udzielania dofinansowania ze środków NFOŚiGW” w 2009r. dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów bankowych przeznaczonych na pokrycie kosztów przedsięwzięcia udzielane są na zasadach określonych w poszczególnych Programach Priorytetowych. Programy Priorytetowe określają również m.in. budżet programu, wysokość dopłat, terminy składania wniosków oraz szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć. Procedury i formularze wniosków o dopłaty do kredytów umieszczane są na stronie internetowej NFOŚiGW przy poszczególnych programach priorytetowych. Dopłaty do oprocentowania preferencyjnego kredytu udzielane są na okres nie dłuższy niż 10 lat.

Tryb uzyskania dopłat:

- Wnioskodawca składa wniosek o udzielenie promesy dopłat w NFOŚiGW.
- Po uzyskaniu promesy Wnioskodawca zawiera umowę kredytu z BOŚ S.A.
- Wnioskodawca, BOŚ S.A. i NFOŚiGW podpisują umowę trójstronną.

2. Kredyty preferencyjne we współpracy w WFOŚiGW w Krakowie

BOŚ Oddział w Krakowie współpracuje z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w zakresie preferencyjnego kredytowania inwestycji z zakresu ochrony środowiska.

3. Kredyty na urządzenia ekologiczne - zakup lub montaż urządzeń

i wyrobów służących ochronie środowiska.

Główne warunki kredytowania zakup lub montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska:

- max. kwota kredytu - do 100% kosztów zakupu i kosztów montażu, przy czym koszty montażu mogą być kredytowane w jednym z poniższych przypadków
  - gdy Sprzedawca, z którym Bank podpisał porozumienie jest jednocześnie Wykonawcą
  - gdy Wykonawca jest jednostką autoryzowaną przez Sprzedawcę, z którym Bank podpisał porozumienie
  - gdy Bank podpisał z Wykonawcą porozumienie dotyczące montażu urządzeń i wyrobów zakupionych wyłącznie na zasadach obowiązujących dla niniejszego produktu
- okres kredytowania - do 8 lat
- oprocentowanie - zmienne, ustalone na podstawie uchwały Zarządu BOŚ S.A., w przypadku zawarcia umowy pomiędzy Bankiem, a sprzedawcą bądź producentem urządzeń, kredyty udzielone na zakupy tych urządzeń mogą być oprocentowane od 1% w skali roku (szczegółowe informacje w Oddziałach Banku).

4) Fundusze europejskie

Aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> oraz na stronie <http://www.wrotamalopolski.pl>. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zaistniała możliwość finansowania inwestycji w ochronie środowiska z funduszy strukturalnych z podziałem na programy rozwoju i programy operacyjne m.in.:

- Małopolski Regionalny Program Operacyjny (MRPO);
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW);
- Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” .

Funkcję Instytucji Zarządzającej Małopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym (IZ) na lata 2007 – 2013 pełni Zarząd Województwa Małopolskiego. Obowiązki IZ pełnią jednostki organizacyjne w ramach Urzędu Marszałkowskiego. Funkcje zarządcze pełni Departament Polityki Regionalnej, natomiast funkcje wdrożeniowe pełnione są przez Departament Funduszy Europejskich.

Głównym celem tego priorytetu jest **likwidacja zaniedbań w ochronie środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami**. Bogate zasoby naturalne stanowią mocną stronę województwa małopolskiego i szansę jego rozwoju. Z powodu słabo rozwiniętej

infrastruktury komunalnej w zakresie ochrony środowiska nie są one jednak w pełni wykorzystywane.

W ramach Priorytetu 7 udzielane będzie bezzwrotne dofinansowanie przedsięwzięć w czterech głównych obszarach:

- gospodarki wodno-ściekowej;
- poprawy jakości powietrza i zwiększenie odnawialnych źródeł energii;
- gospodarki odpadami;
- poprawy bezpieczeństwa ekologicznego oraz ochrony przed skutkami klęsk żywiołowych.

Na działanie 7.3. Gospodarka odpadami przeznaczono 15 mln euro.

Podstawowym celem Działania 7.3 jest wprowadzenie zgodnych z normami europejskimi systemów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Interwencje w ramach tego działania będą ukierunkowane na poprawę gospodarki odpadami w województwie. Wspierane będą inwestycje zwiększające udział odpadów segregowanych w ogólnej ilości odpadów, w szczególności kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów obejmujące organizację selektywnej zbiórki, odbiór posegregowanych odpadów od mieszkańców oraz odzysk surowców wtórnych i odpadów ulegających biodegradacji.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” przewiduje możliwość dofinansowania prac z zakresu gospodarki odpadami w ramach dwóch priorytetów:

1) Działanie 2.1 Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych

Finansowanie: Fundusz Spójności (1 015, 74 mln euro)

Cel działania: Przeciwdziałanie powstawaniu odpadów, redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie oraz likwidacja zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami.

Wkład krajowy: 179, 25 mln euro

Przykładowe rodzaje projektów:

1. Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych,
2. Instalacje umożliwiające przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu, w szczególności demontażu zużytego sprzętu elektrycznego

i elektronicznego oraz przetwarzania odpadów z niego powstałych, demontażu mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, sortowania odpadów selektywnie zbieranych, mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i odpadów pozostałych po selektywnym zbieraniu odpadów zawierających odpady ulegające biodegradacji,

3. Instalacje do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii,
4. Instalacje do odzysku, w tym recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych lub odpadów powstałych w wyniku ich przetwarzania,
5. Składowiska (wyłącznie jako element regionalnego zakładu zagospodarowania odpadów),
6. Instalacje do unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie.

Projekty wskazane powyżej powinny zawierać społeczne kampanie edukacyjne związane z gospodarowaniem odpadami.

Beneficjenci:

1. Jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
2. Podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego.

Maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych - 85%

Minimalny wkład własny beneficjenta - 15% wydatków kwalifikowanych oraz wszystkie wydatki większe niż luka finansowa.

Lista wydatków kwalifikowanych zgodnie z "Wytycznymi w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO Infrastruktura i Środowisko.

Minimalna wartość projektu - bez ograniczeń

Komórką odpowiedzialną za projekty finansowane w ramach II osi działania 2.1 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest Departament Ochrony Ziemi. Departament zajmuje się monitorowaniem przygotowania i wdrażania przedsięwzięć wdrażanych w trybie indywidualnym o wartości co do zasady większej niż 25 mln Euro. Jest jednak grupa projektów mniejszych, dla których na podstawie porozumień zawartych z wojewódzkimi funduszami ochrony Środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW pełni rolę instytucji wdrażającej.

Departament pełni funkcję doradczą w procesie przygotowania dokumentacji niezbędnej do uzyskania decyzji o dofinansowaniu z FS. W ramach działalności Departamentu realizowana jest pomoc techniczna ze środków Funduszu Spójności z Memorandum Finansowego 2002/PL/16/P/PA/013.

W ramach tego Memorandum dofinansowywana jest dokumentacja niezbędna do złożenia wniosku o dofinansowanie z FS: przede wszystkim studium wykonalności. NFOŚiGW jest zamawiającym w umowach z wykonawcami. Obecnie zawarte są 64 umowy na opracowanie dokumentacji.

Dla II priorytetu planowane są dwa tryby wyboru projektów; tryb indywidualny (projekty uwzględnione na liście indykatywnej) oraz tryb konkursowy. Z wnioskodawcami projektów ujętych na liście indykatywnej będą zawierane umowy dotyczące przygotowania projektu indywidualnego, w których m.in. zostanie zapisany harmonogram przygotowania projektu wraz z terminem złożenia wniosku o dofinansowanie. Nabory wniosków w trybie konkursowym będą ogłaszane przez Instytucję Pośredniczącą – Ministerstwo Środowiska.

W perspektywie finansowej 2007 – 2013 przedsięwzięcia ubiegające się o dofinansowanie w ramach PO IiŚ muszą spełniać wymogi określone w Szczegółowym Opisie Priorytetów oraz w załączniku Kryteria wyboru projektów w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (zatwierdzone przez Komitet Monitorujący). Projekty ubiegające się o dofinansowanie w ramach działania 2.1 muszą spełniać wymogi określone w Wytycznych w zakresie zasad dofinansowania.

Z programów operacyjnych podmiotów realizujących obowiązek świadczenia usług publicznych w ramach zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego.

2) Działanie 4.2.: Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach

Cel działania: Racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami, w tym zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów innych niż komunalne i zwiększenie poziomu odzysku i recyklingu tych odpadów.

Przykładowe rodzaje projektów:

1. Zastępowanie surowców pierwotnych surowcami wtórnymi z odpadów;
2. Ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów;
3. Ograniczenie energochłonności procesu produkcyjnego z wyłączeniem produkcji energii w wysokosprawnej kogeneracji;
4. Ograniczenie wodochłonności procesu produkcyjnego. Minimalna wartość projektu dla małych i średnich przedsiębiorstw – 8 mln zł w przypadku MŚP

Maksymalny poziom dofinansowania – 20 mln zł

Maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych - 30%

Beneficjenci: Małe, średnie i duże przedsiębiorstwa za wyłączeniem przedsiębiorstw wymienionych w art. 35 ust. 3 pkt a i b w rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1198/2006 z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego (EFR) oraz przedsiębiorstw objętych rozporządzeniem Rady nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Rodzaj działalności prowadzonej przez beneficjenta nie może być wykluczony przepisami właściwego dla danego przedsięwzięcia programu pomocowego: pomoc regionalna (Dz. U. Nr 246, poz. 1795, z późn. zm.), pomoc horyzontalna (Dz. U. nr 61, poz. 385)

Obecny kształt Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro. W ramach programu realizowanych będzie 15 priorytetów m.in. gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi – 1,430,3 mln euro (w tym 1,215,7 mln euro z FS);

Zarządzanie programem

Instytucją Zarządzającą POIiŚ jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, który wykonuje swoje funkcje przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych w [Ministerstwie Rozwoju Regionalnego](#).

Instytucja Zarządzająca podpisała Porozumienia z IP, w których przekazała realizację części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym - Instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (Instytucjami Pośredniczącymi) w przypadku priorytetów II i IV jest [Ministerstwo Środowiska](#) .

Realizacja programu

Zgodnie z Art. 28 ust.1 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w ramach programu mogą być dofinansowane projekty:

1. indywidualne - o strategicznym znaczeniu dla realizacji programu, wskazywane przez instytucję zarządzającą zgodnie z kryteriami zatwierdzonymi przez Komitet Monitorujący;
2. systemowe - polegające na dofinansowaniu realizacji zadań publicznych określonych w odrębnych przepisach;
3. wyłonione w trybie konkursu.

Planowany harmonogram uruchomienia programów krajowych na lata 2007-2013 można znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, pod adresem: http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/Wiadomosci/Strona+glowna/harmonogram_NS_RO_2007-2013.htm W harmonogramie tym Instytucje Zarządzające krajowymi programami operacyjnymi wskazały indykatywne terminy rozpoczęcia pierwszych naborów wniosków oraz orientacyjne terminy wydania pierwszych decyzji o dofinansowaniu projektów w ramach poszczególnych działań. Terminy rozpoczęcia naborów wskazane w harmonogramie mają charakter prognostyczny. Z uwagi na szereg czynników warunkujących uruchomienie naborów, podane daty mogą ulec zmianom.

Reasumując należy podkreślić, że dostępnymi źródłami finansowania inwestycji z zakresu gospodarki odpadami są środki:

- publiczne np. pochodzące z budżetu UE, państwa, województwa, powiatu, miasta lub pozabudżetowych instytucji publicznych (np. funduszy ochrony środowiska),
- prywatne np. z banków komercyjnych (np. BOŚ), towarzystw leasingowych, funduszy inwestycyjnych,

oraz środki mieszane – publiczno-prywatne – realizowane w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP).

Natomiast głównymi formami finansowania inwestycji ekologicznych są:

- zobowiązania kapitałowe – pożyczki, kredyty, obligacje, leasing,
- udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach,
- dotacje.

W związku z powyższym podstawowymi źródłami finansowania przedsięwzięć ekologicznych są fundusze (NFOŚiGW oraz WFOŚiGW), fundacje i programy wspomagające oraz własne środki inwestorów. Wymienione formy finansowania mogą występować łącznie np. BOŚ i NFOŚiGW (lub WFOŚiGW) oraz w ramach wykorzystania formuły PPP. W pierwszej kolejności należy pozyskiwać środki z funduszy celowych o najlepszych warunkach finansowania (dotacje lub preferencyjne pożyczki z możliwością częściowego ich umorzenia np. po spłacie 60 % i osiągnięciu założonego efektu ekologicznego).

Należy zaznaczyć, że ważnym elementem przy podejmowaniu decyzji z jakiej opcji finansowania należy skorzystać jest opracowanie studium wykonalności zadania, które powinno rozważyć różne warianty zadania (najlepsze opcje) oraz ująć analizę finansowo-ekonomiczną zadania i oczywiście efekty które chcemy uzyskać. Obecnie

bardzo korzystne warunki dofinansowania można uzyskać z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (MRPO) na lata 2007-2012, oś priorytetowa 7 – Infrastruktura ochrony środowiska , działanie 7.3 – Gospodarka odpadami.

15. Harmonogram realizacji Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Mszana Dolna do roku 2032

W harmonogramie realizacji programu przewidziano następujące działania:

1. Prowadzenie działalności informacyjno - edukacyjnej poprzez: prasę lokalną, ulotki, lokalne ogłoszenia, stronę internetową.

Podczas przeprowadzania inwentaryzacji w terenie zaobserwowano duże zainteresowanie mieszkańców problematyką usuwania azbestu, a w szczególności możliwościami pozyskania pomocy (program pomocowy). Należy podkreślić, że zaobserwowano dość niskim poziom znajomości zagrożeń związanych z dalszym użytkowaniem azbestu oraz szkodliwością podczas demontażu wyrobów azbestowych (eternitu). W związku z tą małą świadomością mieszkańców dot. zagrożeń dla zdrowia ludzi proponuje się dalsze kontynuowanie działalności edukacyjno – informacyjnej. Takie działania zminimalizują powstawanie tzw. „dzikich” wysypisk odpadów -eternitu, oraz wpłyną na lepsze organizowanie pracy demontażu eternitu – korzystanie z firm specjalistycznych przy demontażu eternitu, odpowiednie przygotowanie powstałych odpadów azbestowych do transportu (szczelne zapakowanie). Działalność edukacyjno-informacyjna jest prowadzona na terenie miasta Mszana Dolna równocześnie z udzielaniem pomocy w utylizacji odpadów azbestowych. Zaleca się dalszą kontynuację tej działalności poprzez następujące narzędzia: strona internetowa, lokalna prasa, ulotki.

2. Aktualizowanie bazy danych dotyczących podmiotów i ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest

Dalsze aktualizowanie bazy danych dotyczących właścicieli i ilości wykorzystywanych lub usuniętych wyrobów zawierających azbest (eternitu) z terenu Miasta Mszana Dolna (aktualizacja Wojewódzkiej Bazy Danych Azbestowych - WBDA) oraz przekazywanie sprawozdań rocznych.

3. Opracowanie mapy zagrożeń działania azbestu

Należy rozważyć przeprowadzenie badania jakości powietrza w zakresie stężeń włókien azbestowych w miejscach o dużym skupisku wyrobów azbestowych.

4. Dostosowanie i modyfikacja istniejącego systemu pomocy dla mieszkańców miasta Mszana Dolna do zaistniałych potrzeb w trakcie realizacji Programu

W związku z tym, że głównym wyrobem zawierającym azbest na terenie Mszany Dolnej jest tzw. eternit, należy rozważyć dodatkowo udzielanie pomocy w odpowiednim zabezpieczeniu azbestu przy demontażu oraz jego odpowiednie (szczelne) przygotowanie do załadunku i transportu na składowisko (np. dystrybucja odpowiednich worków itp.). W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć środki na już działający Program, aby móc udzielać pomocy wszystkim wnioskodawcom.

5. Pozyskiwanie funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu

Aktywne działanie Miasta Mszana Dolna, zmierzające do pozyskania środków na zadania związane z usuwaniem azbestu (eternitu). Obecnie można pozyskać znaczne środki z MRPO do 2012r., oś priorytetowa 7 – Infrastruktura ochrony środowiska, działanie 7.3 – Gospodarka odpadami. Ze względu na duże limity finansowe i określony czas realizacji MRPO wskazane jest aby wspólnie z innymi jednostkami samorządowymi aplikować o te środki.

6. Demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest (eternitu) z nieruchomości (domów, zabudowań gospodarczych i gospodarskich) oraz likwidacja tzw. „dzikich” wysypisk odpadów, tj.:

- kontynuowanie prowadzenia rejestru wniosków składanych przez mieszkańców,
- ustalenie kolejności złożenia wniosku- ze względu na datę oraz ewentualnie stopień pilności,
- wybór firmy wywozowej - wykonawcy zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych,
- dalsze nadzorowanie przebiegu prac utylizacyjnych,
- wydawanie decyzji z Urzędu w sprawie usunięcia odpadów z miejsc do tego nie przystosowanych (likwidacja tzw. „dzikich” wysypisk).

7. Monitorowanie realizacji Programu i okresowe sporządzanie raportu jego realizacji.

Odpowiedni monitoring powinien skutkować szybką reakcją na najważniejsze zagrożenia w sprawnej realizacji programu.

8. Okresowa aktualizacja Programu.

Niniejszy program powinien być aktualizowany co cztery lata jednocześnie z aktualizacją Planu Gospodarki Odpadami dla Miasta Mszana Dolna.

Tab. 8. Szczegóły harmonogramu działania Programu na lata 2010 – 2032.

Lp.	Nazwa działania	Narzędzia działania	Spodziewany efekt	Termin realizacji zadania
1.	Prowadzenie działalności informacyjno - edukacyjnej poprzez: prasę lokalną, ulotki, lokalne ogłoszenia, stronę internetową miasta	Prowadzenie aktywnej działalności informacyjno - edukacyjnej poprzez: prasę lokalną, ulotki informacyjne, lokalne ogłoszenia, stronę internetową miasta, spotkania w szkołach. Akcja informacyjna ma na celu zapoznanie z zagrożeniami związanymi z azbestem oraz określonymi wymogami w zakresie użytkowania i usuwania.	Wzrost świadomości mieszkańców, sprawniejsza realizacja Programu	Cały okres realizacji programu
2.	Aktualizowanie bazy danych dotyczących podmiotów i ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie miasta	Aktualizowanie bazy danych dotyczących podmiotów i ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie miasta - przekazywanie sprawozdań rocznych oraz aktualizacja Wojewódzkiej Bazy Danych Azbestowych (WBDA).	Posiadanie aktualnych informacji na temat wyrobów azbestowych w Urzędzie Miasta Mszana Dolna i WBDA	Na bieżąco, w miarę postępowania Programu – docelowy okres to 2032 rok
3.	Opracowanie mapy zagrożeń działania azbestu	Należy rozważyć przeprowadzenie badania jakości powietrza w zakresie stężeń włókien azbestowych w miejscach o dużym skupisku wyrobów azbestowych. Efektem badań dla lepszego zobrazowania, powinien być przedstawiony w postaci graficznej określając miejsca o większym zagrożeniu.	Ustalenie kolejności usuwania wyrobów azbestowych wg ważności – stanu zagrożenia	do 2015
4.	Dostosowanie i modyfikacja istniejącego systemu pomocy dla mieszkańców miasta do zaistniałych potrzeb w trakcie realizacji Programu	Udzielanie pomocy na bieżąco – dla wszystkich osób fizycznych w kosztach wywozu i składowania odpadów azbestowych. Rozważenie dodatkowo udzielenia pomocy w kosztach odpowiedniego demontażu wyrobów azbestowych.	Zmniejszenie zagrożenia spowodowanego przez włókna azbestowe – efekt zdrowotny, realizacja Programu, zapobieganie powstawaniu „dzikich” wysypisk odpadów	2010 - 2032
5.	Pozyskiwanie funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu.	Sporządzenie stosownych wniosków do programów Unijnych (m.in. MRPO), wykorzystanie środków gminnych i powiatowych lub środków WFOŚiGW, NFOŚiGW.	Zwiększenie szybkości realizacji Programu usuwania wyrobów azbestowych	Według potrzeb do 2032 r. aby zniwelować zagrożenie azbestem

6.	Demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest (eternitu) z nieruchomości (domów, zabudowań gospodarczych i gospodarskich) oraz likwidacja tzw. „dzikich” wysypisk odpadów.	Dalsze prowadzenie pomocy w utylizacji wyrobów azbestowych (eternitu), która zmniejsza koszty usunięcia odpadu dla właściciela (osoby fizycznej) i zapobiega powstawaniu tzw. „dzikich” wysypisk. Dodatkowo należy rozważyć pozyskanie środków na realizację Programu, przede wszystkim w zakresie zwiększenia pomocy w kosztach usunięcia azbestu, tj.: - odpowiedniego demontażu, zgodnego z obowiązującymi przepisami (zmniejszenie zagrożenia oddziaływaniem azbestu dla otoczenia), - zwiększenie środków na pomoc w utylizacji wyrobów (docelowo obsługa wszystkich wnioskodawców). Prowadzenie rejestru wniosków oraz nadzorowanie przebiegu prac utylizacyjnych.	Zmniejszenie zagrożenia spowodowanego przez włókna azbestowe – efekt zdrowotny, realizacja Programu, zapobieganie powstawaniu „dzikich” wysypisk odpadów	Organizowanie działań w cyklu rocznym powtarzalnym w okresie od 2010 do 2032 r.
7.	Monitorowanie realizacji Programu i okresowe sporządzanie raportu jego realizacji.	Prowadzenie aktualnej bazy danych właścicieli wyrobów azbestowych i firm zajmujących się przede wszystkim utylizacją i demontażem płyt azbestowo-cementowych (tzw. eternitu). Dostosowanie wielkości pomocy do potrzeb wynikających z ilości i nadzorowanie przebiegu prac utylizacyjnych.	Ustalenie stanu faktycznego realizacji zadań na podstawie informacji i raportów przebiegu prac utylizacyjnych, utworzenie grupy roboczej monitorującej realizację Programu	Zalecany okres monitoringu Programu to okres co 3 lata
8.	Okresowa aktualizacja Programu.		Określenie nowych możliwości finansowych i prawnych zadania usuwania wyrobów azbestowych	Według zaistniałych zmian np. prawnych, społecznych, lub możliwości finansowych

16. ZAŁĄCZNIKI

16.1 Wymagany wzór wniosku

WNIOSEK
o udzielenie pomocy finansowej na usuwanie zdemontowanych pokryć
dachowych zawierających azbest
(wniosek prosimy wypełnić czytelnie)

1. Imię i Nazwisko wnioskodawcy (osoby posiadającej tytuł prawny do obiektu budowlanego, z którego pochodzi pokrycie dachowe zawierające azbest)	
2. Seria, numer dowodu osobistego, organ wydający	3. NIP
4. Adres zameldowania wnioskodawcy (ulica nr domu/ nr mieszkania, kod pocztowy, miejscowość)	5. Telefon kontaktowy
6. Lokalizacja obiektu, z którego zdemontowano pokrycie dachowe zawierające azbest (adres, nr działki)	
7. Rodzaj obiektu, na którym wykorzystywano pokrycie dachowe zawierające azbest (mieszkalny, gospodarczy, inwentarski itp.)	
8. Rodzaj odpadów zawierających azbest (płyty faliste, płytki karo) oraz ilość w kg lub m²	
9. Adres miejsca, z którego odbierane będą odpady zawierające azbest (o ile jest inny niż w pkt 6)	

O Ś W I A D C Z E N I E

Świadomy odpowiedzialności karnej z art. 233 § 1 K. K., który za składanie fałszywych zeznań przewiduje karę pozbawienia wolności do lat trzech, oświadczam, iż wskazane we wniosku wyroby azbestowo-cementowe pochodzą z terenu mojej nieruchomości (były wykorzystywane na terenie mojej nieruchomości) według w/w danych.

_____
data i podpis wnioskodawcy

Załączniki - dokument potwierdzający prawo władania nieruchomością

Wniosek należy złożyć w Urzędzie Miasta Mszana Dolna, ul. Piłsudskiego 2, 34-730 Mszana Dolna

16.2 Wykaz podmiotów posiadających zezwolenie w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest

Tab.9. Wykaz podmiotów posiadających zezwolenie w zakresie gospodarki odpadami azbestowymi z terenu powiatu limanowskiego

Lp.	Nazwa i adres, nr tel., fax	Nr decyzji, termin obowiązywania	Rodzaj gospodarowania odpadami zawierającymi azbest zgodnie z posiadanymi decyzjami) [TAK/NIE]		
			wytwarzanie	zbieranie	transport
1.	PPHU „GRAMMA” Piotr Grafowski, ul. Gen. St. Maczka 17/5, 37-100 Łańcut	OŚ-7644/31/2003 31 lipca 2013	Tak		
2.	Przedsiębiorstwo Budowy Elektrowni i Przemysłu „Energoprzem”, 30-420 Kraków, ul. Rzemieśnicza 1a	OŚ-7644/54/2003 30 listopada 2013	Tak		
3.	Zakład Produkcyjno – Usługowy „MAR-BOR” w Mystkowie 281, 33-310 Nowy Sącz	OŚ-7644/60/2003 /2004 31 stycznia 2014	Tak		
4.	F.P.H.U. „AZBESTCOMPLEX”, 33-230 Szczucin, ul. W. Witosa 7	OŚ-7644/64/2003 /2004 31 stycznia 2014	Tak		
5.	Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego MJ Sp. z o.o. Reguły, ul. Graniczna 6, 05-816 Michałowice	OŚ-7644/41/2004 31 sierpnia 2014	Tak		
6.	Zakład Utylizacji Odpadów Przemysłowych, 31-752 Kraków ul. Mrozowa 9A	OŚ-7644/81/2004/2005 31 stycznia 2015	Tak		
7.	Firma Remontowo-Budowlana „UTIL” Stanisław Załona Ryczówek, ul. Dolna 8, 32-310 Klucze	OŚ-7644/20/2005 30 kwietnia 2015	Tak		
8.	Zakład Remontowo-Budowlanego „AMBROŻY” S.J., 03-982 Warszawa, ul. Meissnera 1/3 lok. 222	OŚ-7644/39/2005 15 maja 2015	Tak		
9.	Hydrogeotechnika Sp. z o.o., ul. Ściegiennego 262a 25-116 Kielce	OŚ-7644/53/2005 30 czerwca 2015			
10.	„SINTAC-POLSKA” Spółka z o.o., ul. Armii Krajowej 86 05-075 Wesola	OŚ-7644/58/2005 15 sierpnia 2015	Tak		
11.	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „Abba-Ekomed” Sp. z o.o., 87-100 Toruń, ul. Moniuszki 11/13	OŚ-7644/59/2005 31 lipca 2015	Tak		

12.	Transport-Metalurgia Sp. z o.o. 97-500 Radomsko, ul. Reymonta 62	OŚ-7644/61/2005 31 października 2015	Tak		
13.	Firma H.P.U. „JUKAM”, ul. Jagiellońska 95, 34-450 Krościenko n/D	OŚ-7644/64/2005 30 września 2015	Tak		
14.	Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowego „JUKO”, 97-300 Piotrków Trybunalski, ul. 1-go Maja 25	OŚ-7644/69/2005 30 września 2015	Tak		
15.	Usługi Remontowo-Budowlane „Eko-Bud”, 34-324 Lipowa 1040	OŚ-7644/78/2005 15 listopada 2015	Tak		
16.	„GAJAWI” P.P.H.U., 93-150 Łódź, ul. Odyńca 24	OŚ-7644/82/2005 15 października 2015	Tak		
17.	„KAN-POL”, 20-143 Lublin, ul. Storczykowa 30	OŚ-7644/90/2005/2006 31 grudnia 2014	Tak		
18.	R&M plettac Sp. z o.o., 63-500 Ostrzeszów, ul. Kościuszki 19	OŚ-7644/91/2005 30 listopada 2015	Tak		
19.	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe MATIK S.A. 32-800 Brzesko, ul. Mickiewicza 31	OŚ-7644/98/2005/2006 15 stycznia 2016	Tak		
20.	Firma Handlowo-Usługowa „KURCZ” Roman Kurcz ul. Wiśniowieckiego 125, 33-300 Nowy Sącz	OŚ-7644/103/2005/2006 31 grudnia 2012	Tak		
21.	„ALBEKO” Sieger Sp. J. 87-510 Kotowy, gm. Skrwilno	OŚ-7644/108/2005/2006 01 listopada 2015	Tak		
22.	Firma AM Trans Progres Sp. z o.o., ul. Sarmacka 7, 61-616 Poznań	OŚ.7644-9/06 15 marca 2016	Tak		
23.	Firma SPE-BAU Sp. z o.o. 53-401 Wrocław, ul. Mielecka 21/1	OŚ.7644-13/06 31. 03. 2016	Tak		
24.	Firma ENERGE Sp. z o.o., os. Na Stoku 11/30, 31-702 Kraków	OŚ.7644-24/06 15 maja 2016	Tak		
25.	Firma Handlowo-Usługowa PROJEKT-BUD, 00-252 Warszawa, ul. Podwale 17	OŚ.7644-33/06 15 lipca 2016	Tak		
26.	Firma CLIMBEX Kaczmarek, Kantorski S.J., 46-021 Brzezie	OŚ.7644-35/06 31 lipca 2016	Tak		
27.	Firma „Janda” Sp. z o.o. Łostówka 271, 34-730 Mszana Dolna	OŚ.7644-40/06 15 lipca 2016	Tak		Tak
28.	Przedsiębiorstwo	OŚ.7644-58/06	Tak		

	Produkcyjno-Usługowe Zdzisław Szewczyk, 33-386 Podegrodzie 314	15 października 2016			
29.	ALBECO" Szczepańska Sp. J. Sikory 27, 87-500 Rypin	OŚ.7644-76/06 10 października 2016	Tak		
30.	POLONICA Sp. z o.o., ul. 1 Maja 191, 25-655 Kielce	OŚ.7644-87/06 31 styczeń 2017	Tak		
31.	PPHU EKO-MIX Konstanty Sperek ul. Grabiszyńska 163, 50-950 Wrocław	OŚ.7644-90/06 15 styczeń 2017	Tak		
32.	Firma Remontowo- Budowlana „RAGAR”, 31-610 Kraków, os. Tysiąclecia 35/16	OŚ.7644-1/07 15 marzec 2017	Tak		
33.	Usługi Blacharsko- Budowlane Andrzej Starzyk Stara Wieś 839, 34-600 Limanowa	OŚ.7644.10/07 30 kwietnia 2017	Tak		
34.	P.H.U.P. „EURO-GAZ” Łój, Wierzbicka, Nawrot, Wierzbicki Sp. j. Zagórsko 31a, 26-052 Sitkówka- Nowiny	OŚ.7644-1/10 22 luty 2020	Tak		

źródło: Starostwo Powiatowe w Limanowej

16.3 Główne załączniki do aktów wykonawczych dot. postępowania z wyrobami azbestowymi (ocena, informacja, oznakowanie) przez właściciela, firmę oraz gminę

16.3.1 Załączniki do rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest :

OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Miejsce/ obiekt/ urządzenie budowlane /instalacja przemysłowa:

.....

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

.....

Pomieszczenie: .....

Rodzaj/nazwa wyrobu ¹⁾ .....

Ilość wyrobów (m², tony) ²⁾ .....

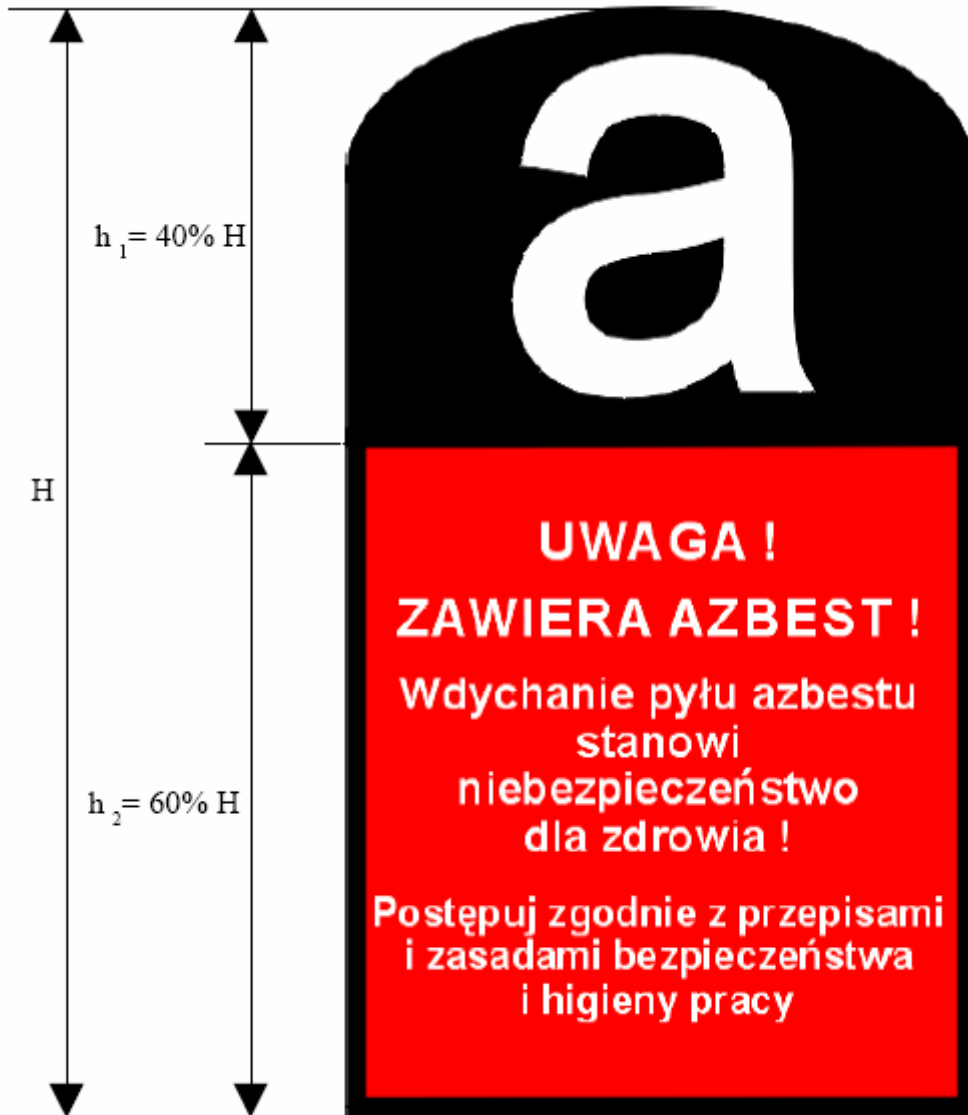
Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I. Sposób zastosowania azbestu			
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem(ciężar obj. < 1.000 kg/m ³		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II. Rodzaj azbestu			
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III. Struktura powierzchni wyrobu z azbestem			
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV. Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem			
10.	Duże uszkodzenia		30 ³⁾
11.	Małe uszkodzenia		10 ⁴⁾
12.	Brak		0
V. Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI. Wykorzystanie pomieszczenia			
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35

- ZAŁĄCZNIK Nr 2 - WZÓR

OZNAKOWANIA WYROBÓW, ODPADÓW I OPAKOWAŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST, A TAKŻE MIEJSC ICH WYSTĘPOWANIA

wzór

Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
górną ($h_1 = 40\% H$) zawierającą literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
dolną ($h_2 = 60\% H$) zawierającą wyraźny i czytelny napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle,
- jeśli wyrób zawiera krokidolit, zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

16.3.2 Załącznik do rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska:

- Załącznik - WZÓR

INFORMACJA O RODZAJU, ILOŚCI I MIEJSCACH WYSTĘPOWANIA SUBSTANCJI STWARZAJĄCYCH SZCZEGÓLNE ZAGROŻENIE DLA ŚRODOWISKA

Gmina: .....

Informacje za okres: .....

Powiat: .....

określające stan na dzień: .....

Województwo: .....

Dział 1. Informacje dotyczące azbestu

Lp.	Nazwa wyrobu zawierającego azbest ¹⁾	Lokalizacja wyrobu zawierającego azbest (adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi ²⁾

Objaśnienia:

1) Przy określaniu nazwy wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

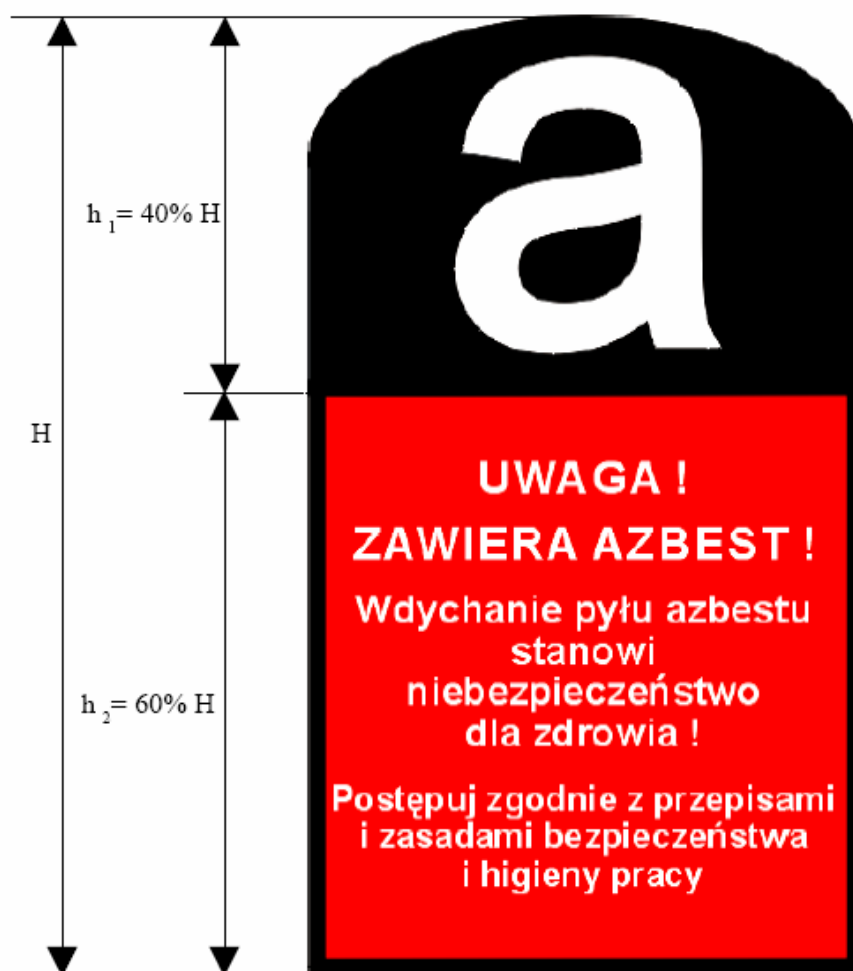
- * płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- * płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
- * rury i złącza azbestowo-cementowe,
- * izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- * wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- * przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- * szczeliwa azbestowe,
- * taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- * wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- * papier i tektura,
- * inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

2) Należy wskazać obiekt, w którym znajdują się wyroby zawierające azbest, oraz określić ich stan - stopień uszkodzenia wyrobów zawierających azbest.

16.3.3 Załączniki do rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest:

- ZAŁĄCZNIK Nr 1 – WZÓR

OZNAKOWANIA INSTALACJI, URZĄDZEŃ LUB POMIESZCZEŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST

Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
górną ($h_1 = 40\% H$) zawierającą literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
dolną ($h_2 = 60\% H$) zawierającą wyraźny i czytelny napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle,
- jeśli wyrób zawiera krokidolit, zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

- ZAŁĄCZNIK Nr 2 - WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres .....
2. Właściciel/zarządca/użytkownik^{*)}:
  - a) osoba prawna - nazwa, adres .....
  - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾ .....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
  - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾ .....
  - b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji .....
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾ .....

.....
(podpis)

Data .....

Objaśnienia:

^{*)} Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

⁴⁾ Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.

⁶⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE
ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE**

1. Miejsce, adres .....
2. Właściciel/zarządca^{*)}:
  - a) osoba prawna - nazwa, adres, ...
  - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów .....
7. Planowane usunięcia wyrobów: .....
- a) sposób .....
  - b) przez kogo .....
  - c) termin .....
8. Inne istotne informacje⁴⁾ .....

.....
(podpis)

Data .....

Objaśnienia:

^{*)} Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Bibliografia – źródło danych

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 roku i przyjęta w ogólnonarodowym referendum konstytucyjnym (Konstytucja RP została opublikowana w Dz. U. Nr 78, poz. 483)
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. Nr 25/2008, poz. 150, z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. Nr 39/2007, poz. 251, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r w sprawie katalogu odpadów. Dz. U. 2001 Nr 112, poz. 1206
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. Nr 156/2006, poz. 1118, z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11/2001, poz. 84, z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199/2002, poz. 1671, z późn. zm.)
8. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz. U. Nr 3/2004, poz. 20, z późn. zm.)
9. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” , Rada Ministrów , 14.07. 2009 r.
10. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, 14 maj 2002 r
11. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami, październik 2002
12. „Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010” przyjęty Uchwałą Rady Ministrów Nr 233 z dnia 29 grudnia 2006 r. (M.P. z dnia 29 grudnia 2006 r.)
13. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami na lata 2003-2010, lipiec 2003
14. Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013, załącznik nr 1/I do Uchwały Nr XLI/527/2006 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 30 stycznia 2006 r.
15. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71/2004, poz. 649)
16. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217/2002, poz. 1833 z późn. zm.)
17. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216/2005, poz. 1824)
18. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192/2003, poz. 1876)
19. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120/2003, poz. 1126)
20. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280/2004, poz. 2771, z późn. zm.)
21. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124/2009, poz. 1033)
22. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112/2001, poz. 1206)
23. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30/2006, poz. 213)
24. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi przy azbestie (Dz. U. Nr 189/2005, poz. 1603)

25. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185/2004, poz. 1920, z późn. zm.)
26. Poradnik- Finansowanie Usuwania Azbestu ze Środków Krajowych i Unijnych w Latach 2009-2013, Warszawa 2009r.
27. Poradnik dla Użytkowników Wyrobów Azbestowych, Warszawa 2008r.
28. Program Ochrony Środowiska Województwa Małopolskiego na lata 2007-2014, Kraków 2007r.
29. dr hab. Inż. J.Mikuła, mgr inż. M.Dębowska, mgr inż. S.Gastoł, W.Mikuła, mgr inż. W.Rożnowski, inż. M.Rzepa, mgr B.Barwacz Program Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego, Limanowa 2004
30. dr B. Witkowska-Kita , K. Laszczak, Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Małopolskiego 2010 (część II Programu Ochrony Środowiska Województwa Małopolskiego na lata 2007-2014), Kraków 2007r.
31. Projekt Programu Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017, Limanowa, 2010r.
32. Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Mszana Dolna, PAN - Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Kraków, 2005r.
33. dr hab. Inż. J.Mikuła, mgr inż. M.Dębowska, mgr inż. S.Gastoł, W.Mikuła, mgr inż. W.Rożnowski, inż. M.Rzepa, mgr B.Barwacz Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego, Limanowa 2004r.
34. Projekt Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Limanowskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017, Limanowa, 2010r.
35. Program Ochrony Środowiska dla Miasta Mszana Dolna, PAN - Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Kraków, 2005r.
36. Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego, Limanowa, 1999r.
37. Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest, AGH Kraków 20-21 września 2007r.